

Opbouw

Tot opbouw van het gereformeerde leven

J.C. Schaeffer, Apeldoorn

De macht van het gebed (1)

Mattheus 9,35-38

Welke visie hebt u op de taak van de kerk? Welke visie hebt u op de plaats en de taak van de gemeente in de wereld? Welke visie hebt u op uw eigen taak en opdracht in dit alles?

De verzen, die hierboven staan aangegeven, vormen één van de meest aangrijpende woorden uit het evangelie. In vs 36 wordt aangegeven met welke gezindheid Jezus zijn werk onder het volk doet en wat Hem daarbij beweegt. *Toen Hij de scharen zag, werd Hij met ontferming over hen bewogen, daar zij voortgejaagd en afgemat waren, als schapen die geen herder hebben.*

Jezus' visie op de massa

Toen Hij de scharen zag... Zien en zien is twee. Twee mensen kunnen naar het zelfde kijken en toch ieder iets anders zien. De scharen, de massa... Wat zie je erin? Hoe vaak worden op de massa niet woorden toegepast als *gepeupel, het grauw, het plebs*. Daar zit duidelijk iets van afkeer in of van onverschilligheid.

De massa kan in z'n massaliteit ook beangstigend zijn. Kijk naar een menigte in een voetbalstadion, schreeuwend en tierend en ophitsend. Of neem het krijsende, uitzinnige publiek bij een popfestival. Kijk naar een demonstreerende mensenmassa.

Jezus ziet de massa en raakt met hen bewogen. Wie ziet het volk zoals Hij? Het hart draait Hem gewoon in zijn lichaam om! Waarom dan? Wat beroert Hem dan zo?

Nu, de ergste nood is niet allerlei narigheid, die Hij ontdekt. Het ergste zijn niet de talloze ziekten, of de sociale ellende of de politieke onvrijheid, enz. Nee, Jezus ontdekt de grootste nood van het volk, de wortel van hun misère. Dat is de herderloosheid van het volk. D.w.z. de grote massa, al die mensen buiten de kerk, zij hebben geen herder, die hen leiding geeft; geen voorman die hen in de goede richting voert; niemand die hun het doel van het leven wijst. Ze zoeken ernaar, individueel, samen, in de politiek, in godsdienstige bewegingen. Men zoekt naar voormannen, goeroes, partijleiders, die de toon aangeven en visies ontwikkelen.

Maar niemand kent de waarheid van het leven. Niemand verstaat de zin van

het bestaan. Het menselijk verstand is afgestompt. Er is geen openheid voor de openbaring van God. En daarom loopt alle zoeken en tasten op niets uit.

De massa buiten de kerk heeft geen herder. Dat betekent ook, dat ze gevaarlijk is blootgesteld aan opwellingen. Dat ze uiterst beïnvloedbaar is voor valse leiding. Een politieke leider, die de gevoelige snaren van het hart weet te bespelen, krijgt de massa zomaar mee op een totaal heilloze weg. Een welbespraakte godsdienstige dweper of sekteleider verandert haar in een fanatieke meute, die blindelings hem volgt.

Die massa, die zich zo ontpoppen kan, zo beangstigend, onthutsend – die scharen wekken Jezus' ontferming! Hij distantieert zich niet van hen. Ze irriteren Hem niet. Menselijk gezien is het een wanhopig beeld. Maar niet voor Jezus. Integendeel, hun richtingloosheid roert Hem. Hij krijgt tranen in zijn ogen als Hij ziet dat hun alle houvast in leven en sterven ontbreekt. Hij peilt hun nood, die hun ondergang is, en het hart krimpt Hem samen.

Hij weet: de wereld heeft een herder nodig, die de weg weet; die voor hen zorgt, strijdt, leiding geeft, geneest. En die Herder is Hij. Dat weet Hij als zijn opdracht. Hij geeft zijn leven voor deze wereld. Hij zet zijn bestaan op het spel voor de schapen. Hij gaat aan het kruis voor hen om hun weer leven te geven dat die naam werkelijk waard is. Daarvoor is Hij gekomen. De massa moet ontruimd aan de zinloosheid. De massa is bestemd voor God. Jezus ziet het als zijn taak de verlorenheid van hun bestaan te doorbreken en op te heffen.

De herderloze kudde – een rijpe oogst

En dat maakt dat het beeld in onze tekst plotseling verrassend verandert. Het springt over van de rampzalige, herderloze kudde naar de oogst. En zo ontmoedigend het ene beeld is, zo hoopvol en veelbelovend is het andere beeld. Diezelfde herderloze massa vormt een oogst, die staat te rijpen op het land, goudgeel, klaar om binnengehaald te worden. En de oogst is groot, overvloedig. De velden, overgo-

ten met de zon van Gods liefde, strekken zich uit tot de verre horizon.

Opvallend genoeg wordt hier niet gesproken over de zonde en de schuld van de scharen. Jezus' oordeel is niet een veroordeling van een groep eigenzinnige, bakkige schapen. Nee, Hij ziet die stuurloze massa in al hun goddeloosheid en ellende als een veld vol zware korenaren, rijp om te worden geoogst.

En Hij kan het alleen zo zien, omdat Hij aan het kruis hun ellende en zonde heeft weggedragen. Als Hij, door ontferming bewogen, in hun plaats gaat

35e jaargang – nr. 23
8 november 1991

In dit nummer

- 403 Na vijftientwintig jaar
H.J. v.d. Kwast
- 404 Antwoord aan "Almere"
LV Ede
- 406 Weet wat je waard bent (2)
F. van Deursen
- 408 Ex Libris: Nieuwe boeken
T. Hoekstra
- 410 Albanië, waar de wereld
ophoudt (1)
- 411 Met Love Europa naar
Albanië
Paulien Strengtholt
- 412 De Wittenbergse
Nachttegaal (2)
J.H. Klein
- 414 Het COGG kijkt in de
spiegel
J.H. Velema
- 415 Jezus over de Farizeeën en
schriftgeleerden (2)
M.R. van den Berg

Opbouw

Veertiendaagse uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Redactie

Drs. H. Algra
Ds. J. Bouma
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs. P.J. van Kampen
Mr.dr. J. Meulink
D.W.L. Milo
Ds. K. Muller
M.J.F. van der Wal

Adres van de redactie

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen.
Tel. 05130-20476
Alle kopij dient uiterlijk dinsdags, in de week voorafgaande aan de week waarin Opbouw zal verschijnen, bij de redactie binnen te zijn.

Kerknieuws/Onder andere(n)

M.J.F. van der Wal,
Brugakker 60-17,
3704 RA Zeist.
Tel. 03404-61525.

Abonnementen en ledenadministratie

Administratie Opbouw
Marjoke van Veelen-Vreugdenhil
Postbus 84183, 3009 CD Rotterdam.
Tel. 010-4550802.
Gironummer 404945 t.n.v.
Geref. Persvereniging Opbouw.

Lidmaatschap Persvereniging
Aanmelding door overschrijving van min. f 25,- contributie op bovenstaand gironummer.

Abonnementen

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementsprijs

Bij vooruitbetaling te voldoen.
f 63,- per jaar of f 35,- per half jaar.
Voor studenten f 51,- per jaar.
Buitenland f 89,- per jaar of
f 104,- per luchtpost. Chequekosten
buitenland: f 10,-.

Advertenties

Tarief: 58 ct. per mm. bij 45 mm. breed (excl. 6% BTW). Advertenties inzenden tot woensdag 8.30 uur, anderhalve week vóór verschijningsdatum. Familieberichten uiterlijk vrijdagmorgen, in de week voor verschijning. Advertenties en familieberichten rechtstreeks naar Nedag, t.a.v. het bedrijfsbureau.

Technische realisatie

Nedag Grafisch bedrijf b.v.,
postbus 208, 3770 AE Barneveld,
tel. 03420-10760, fax 03420-92542.

Druk

'Steenbergen', Zeist.

staan, wat blijft er dan nog over van hun zonde, hun ellende? Hun zonde is juist hun nood, die Hij zielsgraag van hen weg wil nemen. Jezus sluit de herderloze, stuurloze massa in zijn hart. En zo wordt het een oogst, die er op wacht om te worden binnengehaald.

Werkers gevraagd?

De herderloze schare is een immens grote oogst. Maar – en dan lijkt het alsof de hoop, die even voor de massa gloorde, toch weer de bodem wordt ingeslagen – waar zijn de arbeiders? En dan kijkt Hij naar zijn discipelen, zijn volgelingen. Dan kijkt Hij naar hen, die het eerste begin vormen van de kerk. Jezus kijkt naar de wereld, peilt de diepste nood van de massa, en kijkt dan naar de kerk. Hij zegt eerst iets over de massa daarbuiten. En naar aanleiding daarvan richt Hij het woord tot zijn volgelingen. Hij stelt vast dat de wereld een immens groot werkterrein vormt. En komt dan met zijn opdracht tot de gemeente. Een opdracht voor de wereld!

Laten we dat goed beseffen: De kerk is er voor de wereld. De gemeente van Christus heeft een roeping voor de massa. Wij zijn er ten behoeve van die herderloze menigte, die ook de huizen en straten van onze woonplaatsen bevolkt en die – als God het niet verhoedt – haar doel niet zal bereiken en buiten de stal van de goede Herder ten prooi valt aan de vernietiging. Hoe reageert u op Jezus' constatering dat er maar weinig arbeiders zijn? Als u ook maar iets begrepen heeft van de blik van Jezus op de scharen, als u ook maar iets meemaakt en meebeleeft van zijn ontroering over hun lot – dan stukt u bij deze vaststelling de adem in de keel. Jezus ziet de scharen in hun verlorenheid. Tegelijk weet Hij van de geweldige mogelijkheid van hun redding. Daar zal Hij zijn leven voor geven. De talloze verdwaalden kunnen worden thuisgebracht in zijn stal.

Maar waar zijn de arbeiders? Hoeveel staan klaar om daaraan hun tijd en hun aandacht te geven?

Dus maar snel aan het werk, natuurlijk! Er op af! Redden wat er te redden valt. God heeft arbeiders nodig. Christus zoekt medewerkers. Aktie gevraagd! Wie biedt zich aan?

Bidders gevraagd!

Wacht even! Want nu komen we tot het hart van de tekst. Want nadat Jezus de nood heeft vastgesteld en nadat Hij van de vaste hoop gesproken heeft, maar tegelijk een ontstellend gebrek aan arbeiders heeft geconstateerd, stuurt Hij niet onmiddellijk zijn volgelingen er op uit. Nee, Hij draagt hen op te bidden!

Dat onderstreept nog eens temeer de diepte van de nood, de immense zwaarte van de taak. De verlorenheid van de scharen is niet maar eventjes door ons aktivisme op te heffen. De problemen van de niet-gelovige samenleving zijn niet zomaar door ons in

kaart te brengen aan de hand van diepborende analyses en breed opgezet onderzoek. Niet dat dat onbelangrijk is! Dat gebeurt misschien nog wel te weinig.

Maar het moet ergens anders beginnen. Het moet beginnen met en gedragen blijven door het gebed. Alleen biddend leren wij te kijken naar de massa met de ogen van Jezus. Alleen biddend leren we samen met elkaar en ieder voor zich onze opdracht kennen, hoe en waar wij in Gods oogst aan de slag kunnen.

Bidden is een belijdenis: *God in de hemel, U bent de Heer van de oogst. Wie weet beter dan U waar we aan de slag kunnen en moeten? En hoe we dat moeten doen?*

Als volgelingen van Jezus weten we dat God ons gebruiken kan. Maar in onophoudelijk gebed laten we Hem beslissen hoé en wáár Hij ons gebruiken wil. En zo'n gebed mag gebeuren in de zekere verwachting, dat Hij ons leiden zal. Dat Hij ons konkreet zal duidelijk maken, wat er van ons verwacht wordt. Want Hij is de Heer van de oogst. En al biddend krijgen we deel aan de ontfermende blik van Jezus, die de nood tot op de grond doorziet.

Het geheim van ons gebed

Bidt de Heer van de oogst dat Hij arbeiders uitzendt... Maar is dat eigenlijk geen wonderlijke opdracht als je er goed over nadent? Kan Christus dat zelf niet bidden? Zou één gebed van Hem niet meer effect hebben dan duizend van ons? En ziet God, de Heer van de oogst, dan zelf die nood niet? Zal Hij op zijn tijd geen arbeiders uitzenden, ook zonder ons gebed?

Dit zijn vragen die ons brengen tot het diepste, ondoorgrondelijke geheim van het gebed en van de macht die het heeft in het Koninkrijk van God. Het legt een enorme verantwoordelijkheid op ons. En tegelijk staat het onder een geweldige belofte. Een biddende gemeente, die daarin luistert naar de stem van haar goede Herder, die daarin niet verslapt, maar volhoudt, die mag een stroom van heil en liefde verwachten over zichzelf en haar omgeving.

Wij hebben in ons gebed de macht ontvangen om te voorzien in de nood van de wereld. Zeg maar heel konkreet: de nood van de grote massa ongelovigen, overal waar wij onze plaats in de samenleving innemen. En de Heer van de oogst zal ons gebed om leniging van die nood verhoren. Hij wil toch dat de oogst wordt binnengehaald? Dat heeft de Heiland toch wel duidelijk gemaakt? En geloof maar gerust, dat Hij die ons tot dit gebed opriep, dit gebed zal bekrachtigen bij de Vader. We mogen van zulk aanhoudend bidden veel verwachten. Ik ben er dan ook van overtuigd, dat dit gebed niet gauw een te grote plaats in ons persoonlijk en gemeentelven in kan nemen.

Maar moeten we niet eerlijk vaststellen, dat die bewogenheid om de we-

reld ons nog al teveel ontbreekt? En zou dat niet de oorzaak zijn voor het schreeuwende gebrek aan arbeiders in de oogst; ook vandaag nog, na zoveel eeuwen christendom? Hebben we het als gelovigen en als kerk eigenlijk niet veel te druk met ons zelf en de binnenkerkelijke en interkerkelijke problemen, dan dat we ons ook nog kunnen bekommeren om hen die buiten zijn? Maar missen we zo niet het doel van ons gemeente-zijn? Lopen we zo niet onze roeping mis? Daarom, laten onze huizen gebedshuizen zijn. Laten onze bijbel- en contactkringen gebedskringen zijn. Laten onze erediensten nog meer gebedsdiensten zijn. Wat zullen we zo kunnen uitgroeien tot bereidwillige arbeiders in Gods grote oogst! Wat zullen we zo deel kunnen nemen aan Christus' herderschap over een herderloze wereld. Als we als kinderen van God en als gemeente van Christus deze opdracht serieus nemen en bidden voor de omgeving waarin we leven en werken, dan zullen we verhoord worden.

H.J. van der Kwast, Amstelveen

Na vijftientwintig jaar (1)

Ongeveer 25 jaar geleden verscheen de *'Open Brief aan de Tehuisgemeente in Groningen'*. Deze brief, ondertekend door 25 belijdende leden van de vrijgemaakte kerken, w.o. 19 predikanten is de aanleiding geweest tot de buiten-verband-zetting van zo'n 28.000 doop- en belijdende leden, die zich daarna hebben verenigd in de Nederl. Geref. Kerken. Het is niet mijn bedoeling breed in te gaan op de inhoud van deze brief maar op de vraag van veel jongeren uit de vrijgemaakte en uit onze kerken waarom die brief altijd weer ter sprake komt en het struikelblok blijft bij pogingen om de geslagen breuk te helen. We leven in het heden en in andere tijden, zo wordt gezegd. Het was mij in de jaren van de scheuring een lief ding waard geweest, wanneer het op een of andere wijze zou zijn gelukt de brief uit de kerkelijke discussie te krijgen, maar een gesprek daarover bleek niet meer mogelijk. De voorstelling is gewekt dat de brief een soort tractaat of program tot reformatie van de kerken bedoelde te zijn. Zo schrijft W.G. de Vries: Op 31 oktober – niet zonder bedoeling op de Hervormingsdag! – verscheen een Open Brief, zie: de Vrijmaking in het vuur, pg. 63. Nu is die datum door de uitgever boven de tweede druk van de brief gezet, maar heeft bij de opstelling van het stuk geen rol gespeeld. De woorden van dr. de V. zijn tekenend voor de *vertrouwenscrisis* van die dagen, die nog steeds voortduurt. In de jaren 1963 e.v. was er grote beroering in de kerken rond de schorsing van ds. A. van der Ziel in Groningen Zuid. Deze predikant had deelgenomen aan een samspreking met leden van de Geref. Kerk (syn) ter plaatse en werd na een lange procedure door de kerkeraad van Groningen Zuid daarom schorsingswaardig bevonden. In onze goede, oude Dordtse K.O. is bepaald dat voor de schorsing van een dienaar van het Woord een *instemmend, voorgaand oordeel* van de naburige gemeente vereist is. De naburige gemeente Groningen Noord gaf geen instemmend oordeel, zodat er niet geschorst kon worden. Vervolgens wendde de kerkeraad zich tot de classis Groningen en toen ook deze vergadering weigerde akkoord te gaan met de schorsing besloot de kerkeraad in *eigen verantwoordelijkheid* ds. v.d. Z. te schorsen. Het was vooral deze eigenmachtige handeling, in strijd met de voorschriften van de K.O. die brede verontrusting in de kerken teweeg bracht. Op de synode van de Geref. Kerken (vrijg.) van Rotterdam Delfshaven, die een uitspraak moest doen over de talrijke bezwaarschriften tegen deze

schorsing ingebracht bleek hoe groot de verdeeldheid in de kerken was toen de bezwaren met 14 tegen 13 stemmen werden afgewezen.

De scherpste van de tegenstellingen bleek toen de praeses van de synode dit 'besluit' aanstonds bekrachtigde met gebed en schriftlezing, met als gevolg dat 12 afgevaardigden na al wat zich had afgespeeld, niet verder konden en toen zij geen gehoor vonden, tenslotte door de praeses de vergadering zijn uitgeleid.

De gemeente-leden in Groningen Zuid die geen verantwoording voor de schorsing van hun predikant wilden dragen bleven hem trouw en noemden zich *Tehuisgemeente*.

Nadat de synode met de schorsing akkoord was gegaan en de afzetting van ds. v.d. Z. volgde, kwamen deze broeders en zusters in grote moeiten en dreigden te vereenzamen. Zij deden een beroep op de kerken om medeleven en hulp. De Open Brief is een reactie op die vraag om hulp. In die brief werd partij gekozen voor ds. van der Ziel en werden gangbare meningen over de verhouding tot andere kerken afgewezen.

Wat bewoog nu de broeders die het initiatief tot de brief namen en wat bewoog de ondertekenaars.

Nu vormden zij die de brief tekenden geen bepaalde groep met alle dezelfde inzichten. Niet allen, die aan de voorbereidende besprekingen hebben deelgenomen, hebben getekend en anderen die er niet aan deelnamen, weer wel. Voor de beweegredenen zijn we daarom aangewezen op de tekst van de brief.

Beweegredenen

Ik citeer nu enkele weinig bekende zinsneden uit de brief. „We willen u (de Tehuisgemeente) blijven vasthouden in onze kerken, door duidelijk onze gemeenschap met u vanuit het verband der Vrijgemaakt Gereformeerde Kerken te betuigen.” „Gelijk de apostel Paulus eens ten koste van alles de Joden-Christenen en Heiden-Christenen wilde vasthouden, zo voelen wij ons gedrongen U als Tehuisgemeente én onze vrijgemaakte kerken vast te houden. En slechts zij zullen ons verliezen die ons in deze van zich stoten of ons verlaten”. „Mocht u er toe overgaan U afzonderlijk met de synodaal- Gereformeerde Kerken te verenigen... dan zullen wij ook u niet kunnen vasthouden op de wijze als wij eerder aangaven”... Want wij begeren geen beëindiging van afzonderlijk kerkelijk leven, tenzij God ons anders aanwijst”. Wanneer we nu de strekking van de brief in het oog houden valt na 25 jaar te constateren dat hij *zijn doel heeft gemist*, want de broeders die het verzoek deden en ds. v.d.

Z. hebben zich na enige tijd 'herenigd' met de Geref. Kerken (s). Ik wil daar geen hard oordeel over vellen, want er komt na al die procedures een eind aan het uithoudingsvermogen, maar de ondertekenaars van de brief kregen te horen: „Dat dit er dik inzat”. Tot overmaat van ramp ging een aantal ondertekenaars later over naar de Geref. Kerken (s) en speelde daarmee de 'tegenstanders' in de kaart. Zo schoot de brief zijn doel voorbij en kon dus naar het archief, ware het niet dat hij een eigen leven ging leiden; daarover later.

Eerst moet worden vastgesteld dat *niet werd opgeroepen tot kerkscheuring of tot het vormen van zg. vrije kerken*. De brief had zelfs hoogkerkelijke trekken in de nadruk die gelgd werd op het kerkverband. Het was beslist niet de bedoeling het aantal gereformeerde kerken met één te vermeerderen; integendeel het was een pleidooi voor openheid naar andere kerken en christenen en een oproep om breuken te helen.

Het eigen leven van de O.B.

Blijft de vraag waarom de Open Brief tot vandaag toe het grote struikelblok is bij pogingen tot toenadering tussen de vrijgemaakte kerken en de onze. Nu moet ik een lang verhaal kort brengen. In 1967 kwam in Amersfoort een generale synode bijeen. Het was een tijd vol moeiten en spanningen in de kerken. De Open Brief moest het ontgelden in allerlei artikelen en brochures, maar uit de kerken was geen verzoek aan de synode gericht om een uitspraak over de inhoud van de brief. De Part. Synode van Noord Holland vaardigde ds. B.J.F. Schoep af; hij had een belangrijk aandeel in het stellen van de O.B. Na de opening van de synode werd een *vertrouwelijke* instructie van de Part. Syn. van Drente ingediend, waarin werd voorgesteld afgevaardigden die door publicaties blijf zouden hebben gegeven af te wijken van de belijdenis, daarop aan te spreken. De synode ging hier op in; nam de aanklacht tegen ds. S. in behandeling en zond deze, door de kerken van N. Holland afgevaardigde predikant, uit de vergadering heen uit kracht van de belijdenis der waarheid. De heen-zending ging gepaard met *uitspraken over de Open Brief*, waarin allerlei afwijkingen van de belijdenis werden geconstateerd. Hoewel de ondertekenaars van de O.B. de verklaring van de synode in alle toonaarden verwierpen, ging de uitspraak fungeren als was het een stuk van de belijdenis, te vergelijken met de verwerping van dwalingen in de Dordtse Leerregels.

Het blad Kerk van oktober citeert de vrijgemaakte P. Huizinga die een doctoraal scriptie over 'de buitenverband-kwestie' voorbereidt: de Open Brief heeft vooral gefungeerd als *meetlat*. Ook in die gemeenten waar zij formeel geen rol speelde werd zij als zodanig gebruikt. Het 'voor of tegen' gold als

criterium bij de vraag of iemand goed stond.'

Het was zelfs zó dat predikanten, die bezwaren hadden tegen de O.B., maar de ondertekenaars niet schorsingswaardig achtten, buiten het kerkverband terecht kwamen. Zo ging door de handelingen van de synode de O.B. een eigen leven leiden.

Antwoord aan 'Almere'

Aan de generale synode der Gereformeerde Kerken in Nederland, Postbus 201
3830 AE Leusden

Apeldoorn, 26 sept. 1991

Zeer geachte broeders en zusters

Uw brief aan onze kerken d.d. 1 december 1988 (Nr. GSA/87/1305) ontvingen wij juist na sluiting van de vorige Landelijke Vergadering (Dronten 1988). De volgende Landelijke Vergadering is pas dit jaar bijeengekomen, zodat wij eerst op 8 juni 1991 in de gelegenheid waren om Uw brief te bespreken. Deze brief behelst de verklaring, zoals deze op de synode van Almere 1987 is aangenomen.

In die verklaring hebt U ons laten weten, dat U – terugziende op de gebeurtenissen, die in de veertiger jaren tot de vrijmaking hebben geleid – droefheid uitspreekt over het aandeel van Uw kerken in het tot standkomen van die breuk. Tevens erkent U in de zorg voor de zuiverheid van de leer te weinig oog te hebben gehad voor de gewetensnood van broeders en zusters; en U betreurt, dat zij de last van veroordeling wegens scheurmakerij hebben moeten dragen en nog steeds dragen.

Met blijdschap hebben wij van deze verklaring kennisgenomen. Het komt zelden voor, dat kerkelijke vergaderingen openlijk en officieel tot de erkenning komen, dat zij broeders en zusters kwaad hebben gedaan. Ook de wens om aangedaan onrecht nog zoveel mogelijk goed te maken vindt bij ons waardering.

Wij voor ons houden de overtuiging, dat er in 1944 en volgende jaren voor ons in feite geen andere weg openstond dan die wij destijds gevolgd zijn, de weg namelijk van vrijmaking van bovenschrijftuurlijke binding aan synodesbesluiten. Daaraan willen wij toevoegen, dat in die tijd van kerkscheuring en vrijmaking ook bij ons, die ons

verongelijkt en miskend achtten, verkeerde woorden en daden zijn voorgekomen. De Here, de God van alle genade moge ons allen de smaad Hem hierdoor aangedaan genadig vergeven.

U zult begrijpen, broeders en zusters, dat wij de neiging bijna niet kunnen onderdrukken om – nu de gelegenheid zich aanbiedt – nader in te gaan op de huidige situatie van kerkelijke en geestelijke gescheidenheid. U weet immers hoe wij op onderscheiden gebieden fors uiteen zijn gegroeid. Toch willen wij dat thans niet doen. Op dit moment willen wij ons beperken tot het dankbaar reageren op Uw brief.

De intentie van Uw brief en de herinnering aan een gemeenschappelijk verleden, waarin de Here ons zo rijk gezegend heeft, zijn voor ons redenen om – met U – van harte te bidden om Gods Geest, die héél maakt en nieuw leven schept.

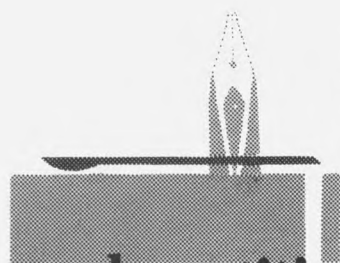
Met christelijke groet

namens de Landelijke Vergadering 1991

(P. Wassenaar, praeses)
(N. Sikkema, scriba)

Aanvulling verslag 5e zitting van de Landelijke Vergadering te Ede

De Landelijke Vergadering ging akkoord met het voorstel van o.a. de kerk van Wageningen om positief te reageren op het verzoek van de Stichting 'Evangelie & Moslims' om te participeren. De kerk van Ede verklaarde zich bereid deze dienst te adopteren. Gelet op de bijdrage van de Christelijke Gereformeerde Kerken in deze Stichting (f 32.000,-- per jaar), leek de vergadering voor onze kerken een bedrag van f 0,50 per ziel per jaar redelijk.

Pastorale notitie

G. v.d. Brink, Veenendaal

'Zand in je eten'

Dat is de titel van een schokkende bundel, waarin kinderen hun verhaal vertellen. De ondertitel luidt: 'Hoe kinderen onuitstaanbare mensen kunnen worden'. Ze worden dat voor hun mede(kerk)mensen, maar ook voor zichzelf. Eén van hen zegt: „Wij zijn zand in het eten van de ouderen. Het knarst tussen je tanden. Je spuugt het uit. Je spoelt je mond na”. Hij vraagt zich af wat God deed toen de honderdduizenden sperma-zaadjes van zijn vader op weg waren naar het eitje van zijn moeder toen hij 'ontvangen' werd. Zei God toen tegen het mooiste en sterkste zaadje: „Vooruit, jij moet het doen?”. Nou bij deze jongen mooi niet! Heeft God het beroerste zaadje uitgekozen en heeft Hij gezegd: „Word jij maar een rotzak?” Dat lijkt er meer op. Of heeft God de hele horde maar voort laten stormen zonder één vinger uit te steken? Zo zal het wel geweest zijn! Ik ben gewoon een mislukkeling! In het (kerk)gezin waarin ik ben groot geworden en in de maatschappij van nette, keurige mensen.

Uiteraard is elk verhaal weer anders. Het gemeenschappelijke is het levensgevoel. Frank Matthijsen dient de vertellers aan als „de kinderen van Kierkegaard”, de filosoof die zich – ook in de kerk – voelde als „ins Dasein geworpen” = in dit bestaan neergesmeten. Ze voelen zich onwennig, vreemd, angstig, onmachtig en onwillig zich aan te passen, niet nodig, niet opgenomen: „zand in je eten”. Vandaar dat de auteur elk hoofdstukje opent met een citaat van Kierkegaard.

Sommige lezers zullen zeggen dat de verhalen hen nogal gezocht voorkomen, maar de auteur put uit een grote ervaring met jongeren van deze tijd. Hij voert personen ten tonele die echt bestaan of hebben bestaan. Soms kwamen ze uit Franks eigen gereformeerde milieu (ook het onze) van na 1944. Waren ze erfelijk belast? Waren ze niet begeerd (de ouders beschikten immers nog niet over de pil?) Trok vader de liefde af van de confessie en dacht hij desondanks de trouw overgehouden te hebben? Misschien was het de ijspegel van 1 meter 80 op de preekstoel die hen afstootte? In elk geval voelen ze zich het onkruid dat het gerecht verpest.

Jacob vertelt dat hij bij zijn moeder weggehaald werd en plotseling bij een

'oom en tante' werd gedropt: Was ik maar groot, ik zou ze allemaal vermoorden, zodat er niemand meer overbleef! Marietje werd op transport gesteld vanuit het verre oosten en voelt zich als doorgedraaide groente. Dik vraagt zich af: „Ben ik een mens of een homo?” Christiaan wil alleen maar dood: „Ik vraag dan net als de moordenaar aan het kruis of ik met Christus mag leven!” Bas groeit uit tot een algemeen gerespecteerd eco-noom, maar blijft emotioneel gefixeerd op het niveau van een kind. Jongetje X vertikt het tot in de kleuterschool één woord te zeggen. Iedereen denkt dat hij stom is. Tot hij plotseling begint te ratelen. En de verklaring?

Margrietje wordt bijna gewurgd door de bezorgdheid van haar moeder. Een aquariumliefhebber moet sommige soorten scheiden: ze vreten elkaar op. Zijn conclusie: kerkmensen zijn net vissen. Probeer ze maar eens in één bak te zetten: breekt niet de hemel, maar de hel los! Stefan fantaseert dat Jezus Jan heet. Nu komt Hij heel dicht bij. Jan zei... Jan deed... „Als ik iets aan mijn Vader vraag, zorg ik altijd dat mijn grote Broer erbij is”. Nico: „Vader bidt altijd hetzelfde. Hij wil ogenblikkelijk gehoorzaamd worden. We eten zwijgend. Hij maakt rotopmerkingen tegen Moeder. Ik snap niet dat zij zo lief voor hem blijft. Ik denk dat ik niet uitverkoren ben.”

De kinderen praten ongenormeerd. En we moeten ze niet in de rede vallen met onze waardevolle gereformeerde dogmatiek of ethiek. Matthijsen zegt: luister nu eerst eens en luister nog eens en probeer ze te begrijpen. Anders kunnen we ze wel afschrijven. En onszelf als hulpverleners!

Voor al het laatste hoofdstuk is schokkend. Ik heb er lang over zitten piekeren. Het roept – evenals het hele boekje – veel vragen op. Er staat boven 'Het is m'n moeder!' en het opent met het volgende citaat van Kierkegaard.

Ja, zeker wel, God is soeverein, maar toen kwamen al deze lieden en wilden in het christendom de dingen inrichten, zoals het voor hen het beste uitkwam – en de duizend predikanten – dus kan niemand zalig sterven zonder tot hen te behoren en dan worden zij soeverein en is het geheel gedaan met de soevereiniteit van God”.

Dan begint een jongetje te praten: een intelligent, gepassioneerd mannetje. Hij vertelt wat hij tijdens de kerkdienst ziet, hoort, doet. Hij voelt er zich zo vreemd. Dan wordt hij volwassen en hij praat door. Hij is nu een intellectueel geworden, maar hij voelt zich in de kerk nog steeds niet aangepast. Hij maakt een aantal „zo genoemde reformaties” mee. In het begin was de sfeer warm en liefdevol. Maar toen „kwamen de koninkjes” en ze „betwistten elkaar de kroon en de plaats naast Christus”. Dat doet zo pijn, want de kerk is toch zijn moeder? Hij opent trouwens zijn verhaal met een bijna Hoseaanse symboliek: Mijn Moeder is dement. Ze zegt telkens hetzelfde.

Elke zondag ga ik bij haar op bezoek. Ze vindt het fijn als ik kom. Maar ik mis haar lieve woordjes en haar warme omhelzing. Waar doe ik het voor? Ja, maar ze is toch mijn moeder?

En als de beeldspraak voorbij is, volgt dit: Natuurlijk, we gaan naar de kerk om Gods Woord te horen. Maar wat zou je zeggen van een vader die zijn zoon op een stoel zet en uren lang tegen hem aan praat en telkens zegt: Ik hou van je. Dan zegt zo'n knul toch: „O.Ké pa, maar je moet niet zo zeuren!

Wat gaan we nu doen?” Deze mens kan in de kerk met zijn activiteit niet uit de voeten, niet met zijn emoties, niet met zijn sociale gevoelens, niet met zijn fysieke verlangen naar harte-lijkheid en vriendschap. Dit „onmogelijke mens” (???) eindigt zijn verhaal met de smartelijke uitroep: „Misschien word ik nog een keer als onkruid uitgetrokken; maar ik weet dat ik door Christus graan mag zijn”.

'Zand in je eten' is geen opwekkend boek: ik ben geschrokken van het aantal kinderen dat dood wil zijn. Maar ik ga van harte akkoord met de uitgever die op de achterflap zegt dat dit boekje gelezen moet worden door ouders, hulpverleners en jongeren. En met de schrijver die zegt: „Ik hoop dat dominees en pastors de verhalen lezen en dat ze nu eens niet meer denken een pasklaar en sluitend antwoord te hebben”.

Wat deze kleine en grote 'kinderen van Kierkegaard' nodig hebben is liefde en nog eens liefde. De auteur zegt: ze moeten – ook met hun lijf – voelen dat ze erbij horen.

Zeervanbevolen.

'Zand in je eten', door Frank Matthijsen, Uitg. Dekker & Van de Vegt, ASSEN, 97 blz. f 27,50.

F. van Deursen

Weet wat je waard bent (2)

Toespraak gehouden op de Nederl. Geref. Vrouwencontactdag op 28 september 1991 te Putten

Het moederschap, levensroeping of bijbaan?

In de Heilige Schrift is het moederschap een levenstaak waar God Almachtig je in zijn vrijmacht en onnaspeurlijke wijsheid wel of niet toe roept. Maar tegenwoordig lijken velen het als een bijbaan te beschouwen, zoiets als de névenwerkzaamheden van een vrouw. Soms zelfs als een rem op haar zelfontplooiing. Volgens de materialistische kijk op de waarde van het leven word je pas echt waardevol wanneer je in het zogenaamde arbeidsproces bent opgenomen en betaald werk verricht. Een pientere meid is daarop voorbereid, zodat ze straks volkomen zelfstandig en onafhankelijk van haar man en als zijn gelijke kan leven.

Overigens komt men hier in Amerika al op terug. Het percentage 'werkende' moeders met een volledige baan buitenshuis is daar volgens de laatste berichten (Zwolsche Courant, 9 augustus 1991) aan het dalen, terwijl dat van vrouwen die ernaar verlangen weer 'full time' moeder te zijn, stijgt. Een trend die men ook bij ons verwacht. Een volledige baan naast het moederschap blijkt voor veel vrouwen te zwaar. Ze worden geplaagd door schuldgevoelens en faalangst. Intussen gaat er vanuit de moderne samenleving nog steeds een krachtige verleiding uit om voor materieel gewin huis en kinderen naar het tweede plan te schuiven. Onderschat daarbij de grote invloed van de reclame niet. Zij prikkelt dagelijks massa's mensen om 'alles' te willen hebben en suggereert dat een banksaldo belangrijker is dan kinderen opvoeden. Ford en Toyota hebben er overigens ook alle belang bij dat moeder gaat werken, want daardoor raken zij wellicht een tweede autootje aan haar kwijt.

In dit alles proeven we de geest van de onbloedige revolutie die de laatste decennia de ideeën van vrouwen over huwelijk en gezin omkeert. Radicale feministen zouden de Goddelijke orde voor de roeping van de vrouw liefst tot de grond toe afbreken. Hun streven is gericht op een 'geslachtsloze' maatschappij van geheel verwisselbare 'man-vrouwen' en 'vrouw-mannen' (de zogenaamde androgyne mens). Sommigen willen zelfs het Onze Vader veranderen in: Onze Vader-Moeder. Dit is duidelijk een complete cultuurrevolutie. Een omwenteling van heel ons huiselijke, kerkelijke en maatschappelijke leven.

Tegen die nog steeds aanzwellende revolutiestorm moet u optornen als u er voor kiest kinderen te krijgen en een 'thuis' te scheppen, in plaats van een carrière op te bouwen.

Moeders-zonder-betaalde-baan, wordt

u daar ook wel eens mismoedig van? Waarom blijft u trouw aan een verdwijnend ideaal? Wat houdt u thuis, terwijl links en rechts buurvrouwen naar hun werk gaan? Is het niet dit dat wij uit Gods Woord een ander waardesysteem putten? Mag ik u dat dan tot uw bemoediging nog eens voorhouden? En u laten zien van hoeveel waarde u thuis bent, niet alleen voor man en kinderen, maar ook voor kerk en samenleving.

De hand die de wieg laat schommelen, bestuurt de wereld!

Laten we dan eerst eens letten op de koningin-moeders in Israël. Is het u wel eens opgevallen dat de Bijbel bij de koningen van Israël heel vaak vermeldt: „Zijn moeder heette...”. Dat deed de geschiedschrijver natuurlijk omdat het voor de regering van een vorst van enorm belang was door welke vrouw hij was opgevoed. Sommigen van die koningin-moeders hebben daardoor geslachtenlange zegen verspreid, terwijl anderen voor vorst en volk een vloek waren. Want mannen mogen de macht bezitten, God gaf vrouwen vaak invloed. En die is meestal sterker dan macht. Je kunt daarom gerust zeggen dat de geschiedenis van Israël grotendeels bepaald werd door de invloed die de vrouwen en moeders van de koningen op hen uitoefenden.

Zo stond achter de goddeloze koning Ahazia een goddeloze moeder (zelf een dochter van Izebel), 2 Kon. 8:26. Maar achter de vrome koning Hizkia stond zijn vrome moeder Abi, 2 Kon. 18:2, Jes. 7:14. Zoals je achter koning David Samuël moet zien en achter Samuël diens moeder Hanna. De door haar onderwezen Samuël werd later de geestelijke vader van David. God alleen weet wat een invloed deze vrome vrouw via haar zoon Samuël heeft uitgeoefend op de psalmendichter David en via David op de spreukendichter Salomo en via deze drie mannen op de kerk van alle eeuwen.

Waarmee ik maar zeggen wilde wat een diepe, verreikende invloed moeders kunnen uitoefenen. Ook al ben je dan geen koningin-moeder. Daar kan geen enkele andere invloed tegenop. Wie weet wat een invloed God u nog zal verlenen op uw kinderen en kleinkinderen? Misschien zelfs nog lang nadat u uw ogen al voorgoed gesloten hebt. De wijze Salomo wist het wel. Vandaar dat hij in zijn Spreuken meer dan eens zei: „Mijn zoon, vergeet de onderwijzing van uw moeder niet”, Spr. 1:8, 6:20.

Wat leert een mens al niet van zijn moeder? En wie zal haar waarde schetsen voor de maatschappij? „Op-ruimen dat speelgoed! Je handen was-

sen!” Hoe vaak moeten moeders van kleine kinderen dat niet zeggen? Dat lijkt misschien onbelangrijk werk. Maar pas op, daarmee werken ze aan de vorming van de toekomstige timmerlui, metselaars, leraren, dokters, dominees, verpleegsters en politici! Zoals de kinderen nu zijn, wordt morgen de maatschappij. Vandaar dat aardige gezegde: „De hand die de wieg laat schommelen, bestuurt de wereld!”

Moeders, de belangrijkste dominees

Maar wij denken natuurlijk vooral aan haar onderwijs over God en de Here Jezus. Dat is bijbels gesproken wel allereerst vaders werk, maar die is nu eenmaal weinig thuis, zodat de christelijke opvoeding bij ons grotendeels op moeder neerkomt. Moeders zijn de eerste en misschien ook wel de belangrijkste dominees in ons leven. Ze begint haar werk al wanneer de kleinen nog in de kinderstoel zitten. Dan geeft ze hun onder het bijbellesje al te verstaan dat ze stil moeten zijn. „Ssst!” gebaart ze en daarmee brengt ze de kleine het abc van het geloof bij: Eerbied voor God en zijn Woord! Wat later leert ze hem zijn handjes te vouwen en zegt ze hem zijn eerste gebedje voor: „HERE, zegen deze spijze... Ik ga slapen, ik ben moe...” De eerste lessen in het bidden krijgen de meeste kinderen van hun moeder. Maar worden die lessen dan ook vervolgd? Leert u hen als ze groter worden alles aan de HERE voor te leggen? Als ze zes zijn Hem te vertellen wat het leven van een kind van zes vervult; en als ze tien zijn dingen uit het leven van een kind van tien. Zo leert u ze bij al hun doen en laten met Hem rekening te houden, Spr. 3:6. Houd die vertrouwelijke omgang van moeder en kind met onze hemelse Vader toch alstublieft met alle kracht vast.

U wilt toch zeker niets liever dan dat ze levenslang elke dag hun hart voor hun hemelse Vader zullen uitstorten? Dat moeten ze dan wel van u leren! Bidt u wel eens met uw dochter van dertien of zoon van vijftien als ze tobben met hun schoolwerk? Je hebt vaders die dat niet durven, maar doet u het dan! Leer ze al jong de gewoonste dingen aan de HERE voor te leggen. Bid b.v. aan tafel dat ze straks kalm mogen zijn als ze voor een schoolonderzoek zitten. Zo leert u ze spelen-derwijs dat de HERE bij ons hele leven betrokken is.

Ook hierbij geldt: Jong geleerd, oud gedaan! Als u uw kinderen die openhartigheid en kinderlijke vrijmoedigheid tegenover onze hemelse Vader reeds als peuters en kleuters leert, kunt u als ze twintig zijn zonder dat ze

ervan opkijken hun kamertje binnenstappen en hun handen nog eens als vanouds in de uwe leggen om samen met hen te bidden als ze verdriet hebben om een verkering die uitraakte, een baan die ze niet kregen, een examen waarvoor ze zakten. Alleen aan die vertrouwelijkheid moet je niet pas gaan werken als ze al achttien zijn. Hetzelfde geldt van het bijbellezen en samen zingen. Hoe kun je vertrouwelijk met God spreken als je Hem niet kent? En hoe kun je Hem leren kennen als de Bijbel dicht blijft? En hoe samen zingen als je nooit over Hem spreekt? En hoe lezen, spreken en zingen als er geen tijd voor gemaakt en geen rust voor geschapen wordt? En wie vervult daarbij al weer de sleutelrol? Moeder! Daar komt je vakmanschap als huisvrouw weer om de hoek kijken! Ziet u hoe belangrijk dit ook vanuit dit gezichtspunt is? Als u zorgt dat het eten in de regel op tijd op tafel staat, schept u ruimte voor de bijbellezing en gelegenheid om samen even over het gelezene na te praten. Maar bent u om de haverklap te laat, dan staat er misschien wel tarwebrood op tafel, maar wordt het brood des levens niet geproefd en daarvan vermagert geloof. Kortom, de sfeer voor de leer! Daar zult u allereerst voor moeten zorgen. De christelijke sfeer als onmisbaar klimaat voor de christelijke leer. De geest van liefde, orde en rust, die zo'n prachtige basis vormt voor wat het allerbelangrijkste is: dat we de HERE standvastig dienen. U hoeft daar als ouders heus niet over te prèken, want kinderen zien haarscherp of u trouw met de HERE leeft of alleen maar als het u uitkomt. Juist die christelijke sfeer is van zo'n onmetelijk belang voor de christelijke leer. Gezegend de gezinnen waar moeders in deze zenuwslopende tijd deze sfeer weten te scheppen en zich voor het behoud daarvan zeven dagen per week vierentwintig uur per dag inzetten!

Christelijke opvoeding in een post-christelijk Nederland

Aan wat ik u zoëven voorhield hebt u al een reusachtige taak, maar daar hebt u er als jonge moeders in deze tijd nog een bij gekregen. Jullie eigen ouders gingen vroeger waarschijnlijk naar een goede christelijke school en in hun vrije tijd naar de christelijke zang-, muziek- of gymnastiekvereniging. Maar nu groeit de jeugd op in een post-christelijk Nederland. Dat maakt de taak van jonge moeders nu veel zwaarder. Jullie moeten die steun van een christelijke omgeving bij de opvoeding veelal missen. Zo zullen jullie kinderen de parate bijbelkennis, die je vroeger van de christelijke school meekreeg, nu thuis moeten opdoen.

Daardoor is die huiselijke bijbellezing nog veel belangrijker geworden dan vroeger. Daar moet je als moeders voor vechten. Geef je kinderen zo gauw ze goed lezen kunnen allemaal een eigen bijbel voor zich en laat hen om beurten lezen. Dat stimuleert. Als je dat trouw 's morgens en 's avonds doet, kun je als gezin in twee, drie jaar de hele Bijbel doorlezen! Laat hen daarbij ook onderstrepen. Kinderen leren graag met hun handen. Laat hen b.v. de zaligsprekingen eens vijf keer achter elkaar lezen, dan leren ze die haast vanzelf uit het hoofd. Doe dat eens een paar dagen achter elkaar. Als je dapper en eenvoudig je kinderen voorgaat in de dienst van de Here en je daarvoor helemaal inzet, zodat je eenvoudig niet kunt denken aan een betaalde (bij)baan, dan vragen je buuren je misschien wel eens: „Werk (!) jij niet?“, maar dan moet je maar bij jezelf denken: Ik doe werk van eeuwigheidswaarde.

Ja, zo doe je thuis in alle stilte ook nog heel veel voor de kerk. Je bent immers vrouwelijke predikant in de 'basisgemeente' bij uitstek: het christelijke gezin, dat kerkje in de kerk. U denkt toch niet dat een ouderling meer invloed uitoefent dan een christenmoeder? Als je trouw naar de kerk gaat, ook al heb je een beetje hoofdpijn; als je er op let dat je kinderen hun catechisatiewerk leren; als je met liefde over de gemeente en met respect over de voorgangers spreekt; als je geen kritiek spuit voor kleine potjes met grote oren en bovenal groot en klein met woord en daad voorgaat in de dienst van de Here, dan ben jij van onschatbare waarde voor Gods gemeente!

Als de kinderen de deur uit zijn

Maar kleine kinderen worden groot en gaan op zekere dag de deur uit. Wat een zegen wanneer je dan als man en vrouw nog een aantal jaren samen mag doorbrengen.

Wat kun je ook dan nog van grote waarde zijn voor je omgeving en voor Gods koninkrijk. Je hebt meer tijd vrij dan toen je nog in de kleine kinderen zat en kunt daardoor ook goede dingen doen waar u vroeger niet aan toekwam. Je kunt dan nog zoveel mensen een beetje blijdschap bereiden. Wat zullen jonge ouders b.v. blij zijn als je eens een lange avond bij hen komt oppassen, zodat ze eens samen uit kunnen. Je kunt een straaltje licht laten schijnen in gebroken gezinnen door daar eens binnen te lopen. Of door een hoogbejaarde op een autoritje te tracteren. Schrijf eens een brief of bel een weduwe of verlatene eens op. Bid God of Hij u uw gaven wil laten zien en de ruimte waar u ze kunt ontploien.

U kunt nog zoveel goeds doen in deze levensfase.

Weduwe

Tot ook daaraan een eind komt en u òf zelf de 'weg van alle vlees' moet gaan òf als weduwe achterblijft. Weet u dat je volgens Gods Woord zelfs dan nog zoveel waard kunt zijn voor Christus' gemeente?

De apostel schreef daarover aan zijn geestelijke zoon Titus: „Oude vrouwen (moeten) eveneens priesterlijk (zijn) in haar optreden, niet kwaadsprekend (), in het goede onderrichtende (SV: „leraresen van het goede“), Titus 2:3. En aan Timotheüs schreef hij: „Een ware weduwe dan, die alleen staat, heeft haar hoop op God gevestigd en volhardt in haar smekingen en gebeden, dag en nacht“, 1 Tim. 5:5.

Ach, zij denken soms dat niemand hen nu nog nodig heeft, maar niets is minder waar. Wat hebben kinderen en kleinkinderen, ja de hele gemeente, zelfs land en volk dringender nodig dan voorbidsters? En wie zijn daartoe beter in de gelegenheid dan oude vrouwen, die alle tijd hebben om te bidden? En wie kan uw kleinkinderen beter vertellen wat de HERE in uw leven en in dat van uw ouders en grootouders gedaan heeft dan u? Bejaarde zusters, vertel uw kleinkinderen toch hoe hun voorgelacht de HERE gediend heeft. Vertel hun de kerkgeschiedenis van uw jeugd, dat zal hen historisch kerkbesef bijbrengen. Nee, die laatste levensfase is allerm minst waardeloos. Hoe komt u erbij? De apostel noemde u: Leraressen van het goede, Tit. 2:3 SV. Neem als je zelf nog jong bent eens de tijd om naar wijze oudere vrouwen te luisteren. Die zijn beproefd in het geloof en kunnen je de werkelijk waardevolle dingen in het leven laten zien. Dat kan je rust geven in een maatschappij die van alles en nog wat van je vraagt – behalve nederig in je Goddelijke roeping te blijven.

Nog eenmaal: Weet wat je waard bent!

Nu ga ik eindigen. Ik heb geprobeerd u een hart onder de riem te steken, vooral met het oog op de moderne ideeën over vrouw-zijn en de maatschappelijke omwenteling die we beleven. Ik begon met de vraag of u ook wel eens aan uzelf twijfelt. Je kunt je soms immers zo verschrompeld onbelangrijk vinden. Ik hoop dat ik u wat mocht helpen om zulke minderwaardigheidsgevoelens met Gods Woord de baas te blijven.

Nee, ik heb niet beweerd dat vrouwen moeder zijn een voortdurend feest is. Ik heb gezweven over de velerlei moeite en strijd die uw roeping meebrengt. Ik heb u willen wijzen op de

grote waarde van uw vaak gekleindeerde werk. Nee, die zie je lang niet altijd meteen. Soms zelfs niet eens bij je leven. Hanna heeft ook niet geweten dat zij via haar zoon Samuël de koningen David en Salomo zou beïnvloeden. Wij zijn maar kort van duur en overzien maar weinig.

Maar houd één ding goed vast. Als het u niet gaat om wereldse schatten, maar als u uit bent op wat Petrus noemde „de verborgen mens uws harten” en „de onvergankelijke tooi van een zachtmoedige en stille geest”, dan verzekert de Heilige Schrift u dat zo'n vrouw „kostbaar is in het oog van God”, 1 Petr. 3:3v. Hieruit kom je aan de weet wat je waard bent, want hier staat het zwart op wit: stille, onopvallende vrouwenlevens, maar kostbaar in de ogen van God. En wat is u meer waard dan bij God in de gunst te staan?

Reken maar dat de Here Jezus straks tegen ontelbare verpleegkundigen, kleuterleidsters, huismoeders, vormingswerksters, bejaardenhulpers, weduwen en welke christinnen al niet meer zal zeggen: „Uitstekend, goede en trouwe dienaars! Over weinig was je trouw, over veel zal ik je aanstellen. Ga binnen, in de vreugde van je Heer” (naar Matth. 25:21, WV).

Aanbevolen literatuur

Dr. J. v. Bruggen, *Emancipatie en Bijbel*. Kommentaar uit 1 Korinte 11. Uitg. Ton Boland, Amsterdam, 4e dr. 1979. ISBN 90 70057 31 X

Larry Christenson, *Het christelijk gezin*. Een handboek voor een gelukkig en stabiel gezinsleven. Uitg. Gideon, Hoornaar, f 19,50

Martie Dieperink, *God roept de vrouw*. Over de plaats en de taak van de christenvrouw. Uitg. Kok Voorhoeve, Kampen. ISBN 90-297-0960

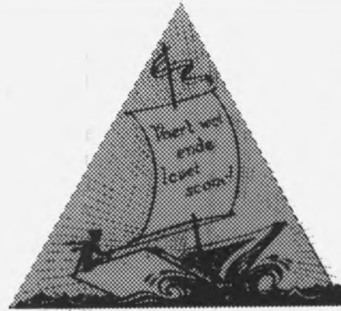
Martie Dieperink, *Vrouwen op zoek naar God*. Wat is er gaande in de feministische theologie? 2e druk 1988, Uitg. J.N. Voorhoeve, Den Haag. ISBN 90-297-0844-1

Debra Evans, *Hart & huis*. Een pleidooi voor terugkeer naar het traditionele moederschap. 1990, Uitg. H. Medema, Vaassen. ISBN 90 6353 175 3

Dr. G. Huntman, *De onpersoonlijke mens*. Gedachten over de geestelijke crisis van deze tijd: De omverwerping van waarden. Leven zonder gezag en God. Het feminisme. Uitg. De Vuurbaak, Groningen, 1983. ISBN 90 6015 529 7

A. Janse, *Eva's dochteren*. Oud-testamentische opvattingen over de plaats der vrouw in de wereldgeschiedenis. Uitg. Kok, Kampen.

Toos Rosies, *Je bent goud waard*. Vrouw zijn en God dienen. Uitg. Gideon, Hoornaar, 1987. ISBN 90 6067 407 3

Ex Libris

T. Hoekstra, Zwolle

Nieuwe boeken

GEVANGENEN VAN DE INQUISITIE

werd oorspronkelijk in het Frans geschreven door Frédéric Max en uitgegeven in 1989. Er is nu een Nederlandse vertaling (door Ivo Gay). De ondertitel luidt: Het relaas van slachtoffers van de Spaanse, Portugese en Romeinse Inquisities, vertaald, geannoterd en voorafgegaan door een historisch overzicht.

Het is eigenlijk onvoorstelbaar dat er zo veel en zo gruwelijke dingen zijn gedaan door mensen die meenden daarmee de wil van God uit te voeren. Mensen werden gearresteerd op beschuldiging door wie ook maar: een buurman die zijn erf wou vergroten, een jaloezse medeminnaar, een concurrerende zakenman, iemand die bang was zelf van ketterij verdacht te worden en daarom maar een ander aangaf, of 'gewoon' door een simpele ziel die dacht een God gevallig werk te doen. Na de arrestatie volgde gewoonlijk opsluiting onder barre omstandigheden; men kreeg niet te horen waarvan men beschuldigd werd, moest zelf maar zijn hersens pijnigen om te bedenken wat het kon zijn.

En dan die vreselijke martelingen die tot gevolg konden hebben dat er weer andere namen werden genoemd zodat nieuwe arrestaties volgden. En dat allemaal in naam van zuivere vroomheid: list, bedrog en wreedheid. Het is geen prettige lectuur. Het wetenschappelijke gehalte sla ik ook niet zo hoog aan. Vooral het gedeelte over de beeldvorming van de inquisitie in de literatuur vind ik zwak, het had best gemist kunnen worden.

Omvang 326 bladzijden. Uitgever: Ambo, Baarn. Prijs: f 47,50.

DE ROMAN VAN DE ROOS komt ook uit het Frans, maar is van heel oude datum: dertiende eeuw. Ernst van Altena heeft het werk opnieuw vertaald en het resultaat is indrukwekkend. Van Altena kan er wat van, dat heeft hij o.a. bewezen met zijn schitterende vertaling van François Villon. Elke neerlandicus kent de titel en weet dat er in de Middeleeuwen al Nederlandse vertalingen waren. Maar nu is het werk weer binnen ons bereik gekomen.

Vakgenoten, profiteer ervan! Maar verder kan ik helaas niet gaan. De

meeste lezers van Opbouw zullen het boek waarschijnlijk niet erg boeiend vinden, te langdradig en met te veel uitweidingen. Ook kan men zich geschokt voelen door de nogal openhartige erotiek. Zou ik het boek werkelijk recht doen, dan moest ik er in Opbouw heel wat bladzijden aan besteden. Dat zou dan wel de vraag oproepen of daarmee de opbouw van het gereformeerde leven is gediend. Laat ik me er maar niet aan wagen. Een kostbare uitgave van Ambo. Prijs: f 95,-. Omvang: 594 bladzijden.

STEENTJE IN DE VIJVER bevat 33 columns uit "Contact", het blad van de Chr. Geref. Vrouwenverenigingen. Ze zijn tussen 1982 en 1989 geschreven door professor L. Strengtholt. Het zijn lezenswaardige gedachten over uiteenlopende onderwerpen. Ik pik er zo maar enkele uit. In "Groepsvorming" waarschuwt Strengtholt tegen het verschijnsel in zijn kerk dat mensen van verschillende "richtingen" de neiging hebben zich af te zonderen in eigen groepjes. Dat is bedreigend voor de eenheid van de kerk; contact en openhartig gesprek is nodig, zodat men elkaars gedachten leert kennen. Als er geen geregelde omgang is, hoe kan het vertrouwen dan levend blijven? Andere onderwerpen die mij aanspreken, zijn: Dankbaarheid, Boeken (Ouders: bekijk eens kritisch welke boeken op de school van uw kinderen gebruikt worden!) Het nut van Geschiedenis (kennen wij ons kerkelijk verleden?), Gods almacht ter discussie (Zou er iets voor de Here te wonderlijk zijn?), De identiteit van de christelijke school, Uit het hoofd leren (denk daar niet te gering over!) Bijzonder aardig vond ik: "Ja, met Els". Je belt iemand op en je hoort: "Ja, met Els." Alsof je elkaar al heel goed kent, terwijl de ander niet eens weet wie haar opbelt. Er zit iets in van: Doe maar gewoon, verbeeld je maar niks. Strengtholt had het hier niet op. Hij wilde graag zelf bepalen hoe vertrouwelijk hij met anderen omging. Hij vroeg zich af: Zit er niet een gebrek aan bescheidenheid achter die behoefte met de eigen voor naam te voorschijn te komen? Aanbevolen! Wijze gedachten van een wijs man! Uitgever: Vijlbrief, Haarlem. Omvang: 79 bladzijden. Prijs: f14,50.

LIJST VAN CHRISTELIJKE LITERATUUR is samengesteld door Hans Werkman. Scholieren kunnen er gebruik van maken en studiekringen kunnen er hun voordeel mee doen. Werkman hoopt ook: „Dat de ontkeners van christelijke literatuur een witte plek invullen." Ik ben bang dat van dat laatste voorlopig nog niet veel terecht komt; die ontkeners zullen niet zo gauw deze uitgave in handen nemen.

Werkman is erg praktisch geweest: werk dat erg moeilijk te vinden is, heeft hij niet opgenomen. Zijn keuze is verder nogal subjectief, maar zoiets is

onvermijdelijk. We denken nu eenmaal niet gelijk over wat we tot de christelijke literatuur willen rekenen. Enkele kritische opmerkingen van mijn kant: Er zouden méér en betere boekbesprekingen genoemd moeten zijn; er wordt wel wat veel accent gelegd op publikaties van Werkman zelf en op het blad Woordwerk en tenslotte: het begrip literatuur wordt wel heel ruim genomen als zelfs de laatste roman van Dieuwke Winsemius daartoe wordt gerekend.

Het opstellen van deze lijst moet nogal een karwei zijn geweest. Met Werkman hoop ik dat scholieren en studieringen er profijt van zullen hebben. Het boekje is te bestellen door overmaking van f 6,20 op rekening 69.20.60.316 t.n.v. C. en E.J. v. Baardewijk, Apeldoorn bij de N.M.B., Apeldoorn. Gironummer van de bank 826319.

Voor de kinderen

Jeanette Westerkamp-Stegeman

Post uit Rwanda

Fiets gestolen

Matthijs heeft een nieuwe fiets gekregen voor zijn verjaardag. Het was eerst de fiets van een Amerikaanse jongen, maar die had ook voor zijn verjaardag een fiets gekregen en nu konden wij zijn oude kopen. Wat een bof, want kinderfietsen zijn hier niet te koop in de winkels. Dick knapte de fiets helemaal op en zei „Daar kun je een hele tijd plezier van hebben. Dit is een stevige fiets”. En Matthijs zei heel weinig (maar die zegt altijd weinig als hij heel erg blij is), en hij reed meteen weg op zijn nieuwe fiets en elke dag na schooltijd ging hij fietsen. Hij zeurde nooit meer als we een eind moesten rijden. „Deze fiets gaat heer-

lijk,” zei hij dan, „ik ben blij dat ik niet meer op die oude kleine hoef, daar trap je je een ongeluk”.

Op een dag rijdt hij naar zijn vriendje toe, niet zover hier vandaan. Het vriendje is niet thuis. Er staat wel een koopman voor de deur. „Hallo,” zegt die, „zoek je je vriendje?” Matthijs knikt. „Die is er niet, ze zijn net allemaal met de auto vertrokken,” zegt de man vriendelijk. „Ik wacht ook op hem want misschien wil hij nog een kameleon van me kopen.” „Heb u kameleons?” vraagt Matthijs. „Ja, maar niet hier,” zegt de man, „die zou ik dan gaan zoeken. Weet je wat, ik kan er wel een voor jou zoeken.” „Maar ik heb geen geld,” antwoordt Matthijs. „Geef niet je krijgt hem zo.” Dat is aardig. „Kom maar mee,” zegt de man, „ik weet waar ze zitten.” Ze gaan samen op pad. Jullie weten toch nog wel wat een kameleon is hè. Zo'n diertje dat van kleur kan veranderen en vliegen eet. De man zoekt en zoekt. „Ze zitten er niet,” zegt hij treurig. „Weet je wat, ik heb een idee. Er zitten er zeker een paar bij mijn huis maar dat is te ver, geef me je fiets dan rij ik erheen en haal er een paar. Wacht hier maar op me.” Matthijs weet niet wat hij moet doen. Hij kijkt om zich heen. Ze staan samen in een hele stille straat. De man pakt de fiets al vast. Matthijs laat hem maar los. Hij kijkt naar de man die weggrijpt op zijn fiets. Het is een gek gezicht, een grote man op zijn kinderfiets. Matthijs wacht een tijdje, en nog een tijdje, dan hoort hij de klok van het klooster. Twaalf uur, hij moet naar huis. Stilletjes komt hij binnen, en zachtjes vertelt hij wat er is gebeurd. „Wat!!!” Mamma springt op van bij de tafel. „Heb je je fiets weggegeven aan een vreemde meneer?” „Hij is de vriend van Frederik,” zegt Matthijs zacht, maar hij voelt wel dat er iets niet klopt. Iedereen gaat zoeken. Frederik is ook weer thuis maar die heeft geen vriend die hem kameleonnen verkoopt. Het was gelogen. De fiets is weg en de fiets blijft weg en Matthijs gaat lopen. Hij wil niet meer op zijn oude fiets. „Dat is een rotfiets,” zegt hij. De volgende dag weet heel de school wat er gebeurd is. Ze zeggen tegen Matthijs dat hij dom is om zijn fiets weg te geven, maar Matthijs haalt zijn schouders op. „Ik kon toch niet weten dat ik die man niet kon vertrouwen!” Hij heeft gelijk. Ik zeg hem dat ik eigenlijk wel blij ben dat hij de fiets heeft gegeven, anders had de man hem misschien met geweld genomen. „Maar je moet maar nooit weer met iemand meelopen die je niet kent. Vervelend hè dat je altijd op moet passen omdat er mensen zijn die niet te vertrouwen zijn.” Is dat bij jullie ook zo? Moeten jullie ook oppassen voor dieven?

H. Algra, Den Helder

Johan en Freek

Er liep een onderzoek naar de manier waarop jongeren in een bepaalde gemeente tegen hun kerkgemeenschap aan keken. De onderzoekster had contact gezocht met de ouders van Johan en Freek. „Mijn kinderen denken nergens over na”, zei de vader, „met 10 minuten staat u weer op de stoep”.

De onderzoekster maakte een afspraak met Johan en Freek. Stipt op de afgesproken tijd was ze er: 7 uur. Ze ging mee naar boven en stelde aarzelend de eerste vraag. Het antwoord was ook aarzelend. „Inderdaad, als we zo door gaan, sta ik binnen een half uur buiten”, dacht ze.

Toch kwam het gesprek op gang. En niet alleen de vragen die ze op papier had staan kwamen aan bod. Johan en Freek vulden haar vragen aan, stelden haar vragen, gingen met elkaar in discussie. Over de betekenis van het geloof, de konsekwenties voor het dagelijks leven, de manier waarop de kerkdienst funktioneerde. En het was heus niet negatief of lauw. Kritisch, dat wel, maar het bleek dat ze er wel druk mee bezig waren.

De onderzoekster schrok toen ze op haar horloge keek. Hoogste tijd voor de bus. Ze nam afscheid en werd bedankt voor het fijne gesprek. Beneden in de gang kwam ze de vader tegen. „Nou, U hebt het lang uitgehouden, hebt U het soms alleen over popmuziek gehad?”

Soms zijn kinderen veel met onderwerpen bezig, zonder dat ze hun ouders daar in betrekken. Dat kan ook op het gebied van het geloof zo zijn. Sommige zaken willen jongeren voor zichzelf uitvechten, de een wat meer, de ander wat minder. Je kunt zeggen: jammer, dat de ouders dit niet wisten. Of mag je zeggen: gelukkig dat ze er toch veel mee bezig bleken te zijn?

P.J. van Kampen, Eck en Wiel

Albanië, waar de wereld ophoudt (1)

De Albanese Grondwet stelde: „De vrijheid van geweten en godsdienst is voor alle burgers gegarandeerd”, maar binnen vijf jaar stond alle godsdienst onder strikte overheids-controle... Leden van de regering en partij-functionarissen startten een intensieve campagne die geloof als zodanig in discrediet moest brengen en de mensen van de religieuze instellingen moest vervreemden.

Deze campagne werd gedurende de jaren '50 volgehouden, zodat de weg werd gebaad voor een geheel onderdrukken van de godsdienst... De 2.169 kerkgebouwen werden gesloten en alle godsdienstoefening werd verboden... In de korte tijd van twintig jaar werd het werk van vele eeuwen totaal vernietigd.

Trevor Beeson

De geletterde stalinist

Hij studeerde aan de universiteit van het Franse Montpellier en was werkzaam in de diplomatieke dienst in België. Toch hield hij zijn land gesloten voor iedere invloed uit de vijandige buitenwereld. Hij sprak vloeiend Frans, en goed Engels, Russisch, Servo-Kroatisch en Italiaans. Toch moest zijn volk gevrijwaard worden voor enig boek dat in die talen verschenen was. Hij ging prat op zijn enorme privébibliotheek, met alle klassieken uit de wereldliteratuur. Shakespeare, Molière, Goethe en Byron, hij las hen en bewonderde hen. Maar geen onderdaan mocht even vrijelijk als hijzelf in 'het land der letteren' ronddolen. Hij las en was niet onder de indruk van Kafka en Sartre, Freud en Althusser; die mochten zijn onderdanen dus eveneens niet lezen! De naam van deze geletterde dwingeland: Enver Hoxha.

In een recensie van zijn memoires in de NRC (7-6-86) schrijft de Oost-Europa kenner Peter Michielsen: „Enver Hoxha, de vorig jaar overleden Albanese leider, was waarschijnlijk de meest fascinerende persoonlijkheid die Oost-Europa na de oorlog heeft voortgebracht.” En dan komt het: enerzijds heet hij „een loepzuivere stalinist, die zijn land rigoureuus van de buitenwereld afsloot, zonder aarzelen en zonder oog voor de gevolgen, drie-maal met 'grote broers' brak en met verbluffende meedogenloosheid zijn socialisme vestigde”. Anderzijds is hij dus „zeer gecultiveerd, belezen en zelfs verwesterd” geweest. (citaat uit ander artikel Michielsen in de NRC, d.d. 11-4-85) Anders gezegd: „Een vreemde paradox: een ontwikkelde

stalinist: een intellectueel, een kenner van toneel, filosofie en literatuur, die tegelijkertijd een opmerkelijk gebrek aan eerbied voor het menselijk leven en de mening van andersdenkenden had.”

Enfin, dat cultuur geen garantie voor menselijkheid betekent wist ieder al, die ooit het verschijnsel van een Markies de Sade heeft bestudeerd. Enerzijds uiterst belezen en gecultiveerd, anderzijds iemand die een 'kick' kreeg, als hij vrouwen met een zweep van verhit koperdraad kon bewerken... Die twee kanten kunnen dus in één persoon samengaan. Joeri Andropov, vroeger Russisch partijchef en voormalig hoofd van de KGB, was eveneens zeer gecultiveerd, maar op zijn eigen manier ook niet echt een 'mens-minnaar' te noemen.

Hoe apart Hoxha was blijkt uit 34 delen (!) memoires... Anders dan al zijn collega's in het Oostblok, die het ene na het andere boek van volstrekt onverteerbaar proza over evenzeer onappetijtelijke onderwerpen produceerden, bestemd voor grootscheepse afname door slaafse partijgenoten, schreef Hoxha uiterst boeiend over interessante onderwerpen. Een bloemlezing uit die 34 delen legt van dat feit getuigenis af.

Hoxha was dus geen 'domme slachter' zoals Stalin, Ceausescu of Pol Pot. Intussen was hij wel een slachter...

Verdwenen mensen

Vanaf 1944, het jaar dat hij aan de macht kwam, zijn er talloze zuiveringen in de Albanese partijtop geweest. De prijs die op 'ideologische dwaling' (al of niet vermeend) stond was de kogel. Hetzelfde lot werd gedeeld door een onbekend gebleven aantal mannen en vrouwen, dat in elk geval in de vele duizenden moet hebben gelopen! En van die vele anoniem gestorven Albanezen is een onevenredig groot percentage omgebracht, omdat ze gelovig waren. (Dat betekent in de Albanese situatie meestal dat men of Moslim of Christen is; in dat laatste geval is er de mogelijkheid van Rooms-Katholieken of, groter in aantal, Oosters-Orthodoxen.) Want Albanië moest en zou 'de Eerste Atheïstische Staat ter Wereld' zijn en blijven.

Intussen weten we wat ervan geworden is. De Grote Leider liet in 1985 het leven, zijn volgelingen verweesd en verwezen achterlatend. Zijn gedoodverfde opvolger, Mechmet Shehu, die 40 jaar lang zijn rechterhand was, had in 1981 onder verdachte omstandighe-

den 'zelfmoord' gepleegd. Na deze 'zelfmoord op Shehu' was er geen echte leider, die klaarstond om de macht over te nemen. De volgende man, Ramiz Alia, heeft een kleine vijf jaar kans gezien het schip van staat ogenschijnlijk onder controle te houden. En toen brak het beeld, dat de wereld van het kleine dappere Albanië moest krijgen, volledig stuk op de feiten. Voedselrellen, 'bootvluchtelingen' die in Italië voor een deel weer even erbarmelijk en onbarmhartig de deur werden gewezen.

Enver Hoxha's beelden zijn niet aan de collectieve woede van de tragisch bedrogen 'kameraden' ontkomen. Ze zijn bij tientallen tegelijk van hun sokkel gesleurd en op de mesthoop van de geschiedenis gesmeten, waar ze eigenlijk wonderwel passen; samen met alle Lenins, Dzjerdzjinski's, Marxen enzovoort.

Maar hoe gaat het er nu? Die vraag is niet zo gemakkelijk te beantwoorden. Er is nog niet zoveel contact met de buitenwereld en het gaat er in Albanië tamelijk chaotisch aan toe. Daarom zijn we blij met een eerste 'ooggetuige-verslag' in 'Opbouw', geschreven door Paulien Strenght uit Wageningen, die er deze zomer een aantal dagen verbleef.

Paulien Strengtholt, Wageningen

Met Love Europe naar Albanië

Overall mensen op 't land aan het werk met handwerktuigen, paard en wagens als vervoermiddel. Af en toe een wagen vol mensen in de laadbak; verder nauwelijks gemotoriseerd verkeer. Mensen op straat die alle tijd hebben of die zich met een boodschappentas naar een oploop spoeden om iets op de zwarte markt te verkrijgen. Het was als een reis in het verleden, deze reis naar Albanië. Ik voelde me net een ontdekkingsreiziger, zo onbekend en gesloten is dit land altijd geweest. In het kader van de 'Love Europe'-actie van Operatie Mobilisatie gingen we met een groep van 17 mensen vanuit Griekenland vier dagen naar Korçë, een stadje in het oosten van Albanië, vlak over de grens met Griekenland. We gingen met een officiële reisgroep mee, een bus vol, waarvan er maar vier 'echte' toeristen bleken te zijn en de rest christenen die met een speciaal doel meegingen. Met het doel namelijk om het Evangelie te brengen aan de inwoners van Korçë, die daar jarenlang van verstoken zijn geweest. Albanië is immers het meest atheïstische land ter wereld geweest, waar alle kerkgebouwen en moskeeën in 1967 verwoest werden of in gebruik genomen werden voor andere doeleinden. Het bezit van een bijbel kon je al in de gevangenis doen belanden. Het is dus te begrijpen dat veel Albanezen weinig van het Evangelie afweten. Sinds een jaar ongeveer is het land wat meer opengestaan en zijn er nieuwe testamenten en christelijke lectuur door christenen gebracht. Daar bleek grote honger naar te zijn. Begin van deze zomer is er in de hoofdstad Tirana een evangelisatiecampagne geweest, waarover u wellicht elders heeft gelezen, zelfs met medewerking van de Albanese overheid.

Ieder van ons had heel wat evangeliën en traktaten in z'n bagage, plus zakjes met koffiebonen, suiker, blikjes sardientjes, omdat er aan dat soort voedingsmiddelen gebrek was. Vantevoren waren we geïnstrueerd om niet zomaar alles op straat uit te delen – binnen de kortste keren zou je overweldigd worden door de velen die dan op je af zouden komen. Ook konden er dan mensen bij zijn die de lectuur voor een flinke prijs op de zwarte markt zouden doorverkopen – op zich natuurlijk een goed teken; dat deze christelijke lectuur zo gewild is. Nee, de bedoeling was om de spullen pas uit te delen als we bij de mensen binnen waren. Lopend door het stadje, zouden we waarschijnlijk wel uitgenodigd worden om binnen te komen. Dit gebeurde inderdaad. De Albanezen bleken erg gastvrij te zijn. Je kreeg b.v. koffie voorgezet – voor hen een zeldzaam en dus duur produkt. Als dank voor onze gaven wilden ze van

alles terugdoen; van een vrouw kreeg ik b.v. een metalen kruis dat ze nog van haar grootvader had gekregen, dat voor haar van grote waarde was. Je moest voorzichtig zijn met uitlatingen over hun huiswaren; de uitspraak „Wat een mooi schilderij!” kon tot gevolg hebben dat je het ding meekreeg... Weigeren kon haast niet; dat was voor hen erg onbeleefd. Ik voelde me dan nogal beschaamd over de 'giften' vanuit onze welvaart, vergeleken met hun vrijgevigheid in hun armoede. Ik voelde me beschaamd, ook als we op straat liepen met onze mooie fototoestellen, of als we in het hotel een overdaad aan eten kregen. Ergens viel me hun armoede nog mee; in veel huishoudens staat b.v. een t.v.. Maar het bleek dat je als jonge moeder om twee of drie uur 's nachts je bed uit moet om ergens in een rij te gaan staan om melk voor je kinderen te kunnen kopen... Toch, ondanks het gebrek aan veel levensmiddelen, vond ik het een aantrekkelijke samenleving. Het land leek nog niet zo aangetast door alle negatieve gevolgen van onze welvaart, van het moderne leven, zoals individualisme, gejaagdheid, ontevredenheid. Ik ben bang dat veel Albanezen, als ze naar het westen kijken, alleen maar de positieve kanten van welvaart zien, al is dat in hun situatie wel begrijpelijk.

Men stond positief tegenover het Evangelie. Velen in Korçë hadden een grieks-orthodoxe achtergrond, waardoor ze wel wat van de bijbel wisten. Anders dan in Griekenland stonden ze niet wantrouwend tegenover evangelische christenen.

Enkele weken vóór ons was er een andere groep christenen geweest die nieuwe testamenten had achtergelaten. Een ander teamlid en ik kwamen bij een vrouw die sindsdien heel ijverig en nauwgezet het Johannesevangelie aan het lezen was; wij konden haar helpen met enkele vragen die ze erover had, zo goed en kwaad als het ging via haar dochter, die een beetje Engels sprak. Aan het eind van ons bezoek hebben we enkele liederen gezongen en met haar gebeden.

Behalve het contacten maken op straat stonden er twee grotere evenementen op ons programma. Eén avond draaiden we de film 'Jezus' (het Lukasevangelie) in de (enige) plaatselijke bioscoop. Veel is er niet te doen in zo'n stadje, zodat dit bericht zich als een lopend vuurtje verspreidde. Er waren vantevoren nog wel enige moeilijkheden: de film moest diezelfde dag nog vanuit Griekenland de grens over komen; de bioscoopeigenaar was een moslim die onze film eigenlijk niet zag zitten en erover dacht om zijn toestemming in te

trekken; er bleek geen passende projector voor de film te zijn. We zagen er Gods hand in dat de film (waarin Albanese werd gesproken) toch door is gegaan. De bioscoopeigenaar ging zelfs meehelpen: hij bleek ergens op zolder nog een passende projector te hebben, die na even sleutelen (op het laatste moment...) nog bleek te werken.

Ongeveer 600 mensen, waaronder veel kinderen, hebben zodoende de film kunnen zien.

Het tweede evenement was een openluchtbijeenkomst in het plaatselijke voetbalstadion. We zongen een aantal liederen, er werden dramastukjes opgevoerd, iemand hield een toespraak, een ander gaf haar getuigenis. Als tolk hadden we onze officiële Albanese gids, die een christen uit Tirana bleek te zijn. Hier waren ongeveer 1600 mensen komen opdagen, ook veel ouderen. Er waren heel wat mensen die na afloop over de boodschap wilden doorpraten. Te veel mensen voor onze groep – we moesten de volgende dag ook al vertrekken. Er is in die stad één zendingswerker, slechts voor een half jaar, er zijn (nog) geen gemeenten, alles moet vanaf de grond worden opgebouwd. Het is een probleem in heel Albanië, dat er nog nauwelijks gemeenten en christelijke leiders zijn, terwijl er nu veel pasbekeerden en geïnteresseerden zijn. Misschien een gebedspunt voor u en uw gemeente. Laten we dan ook bidden dat het land niet in de greep zal komen van materialisme en sekten e.d., maar dat het Evangelie er goede ingang zal vinden.

Ook volgende zomer is er weer de mogelijkheid om met 'Love Europe' naar diverse Europese landen te gaan. In het najaar en in februari en maart trekt er een 'Love Europe Presentatie Team' door het land. Hiermee kunt u b.v. een avond voor uw gemeente of jeugdgroep organiseren. Voor meer informatie: O.M., Postbus 390, 8300 AJ Emmeloord, tel. 05270-15607.

J.H. Klein, Rijswijk

De Wittenbergse Nachtegaal (2)

'Es war bei Gott fürwahr kein Scherz' (lied 402)

De vorige keer beloofde ik u een voettocht door het lied 'Nun freut euch, lieben Christen gemein' van Maarten Luther. In het Liedboek treffen we een vertaling aan van Ad den Besten en Jan Wit (gezang 402). Neemt u die er even bij? In strofe 2 vinden we de worsteling terug die Luther vóór zijn bekerings doormaakte:

*Dem Teufel ich gefangen lag,
im Tod war ich verloren,
mein Sünd mich quälte Nacht und Tag,
darin ich war geboren.*

Hier herkennen we Psalmregels van David. Psalm 32:3,4: „Mijn gebeente kwijsde weg onder mijn gejammer de ganse dag, want dag en nacht drukte uw hand zwaar op mij.” En vooral Psalm 51:7: „Zie, in zonde ben ik geboren, in zonde heeft mijn moeder mij ontvangen.” Twee Psalmen die door Luther als 'Paulinische Psalmen' werden aangeduid. Maar Luther gaat verder dan David in het beschrijven van zijn ellende:

*Ich fiel auch immer tiefer drein,
es war kein Guts am Leben mein,
die Sünd hat mich besessen.*

De zonde is geen incident, maar een neerwaartse spiraal. In strofe 3 neemt hij twee zaken op de korrel die in die dagen als uitweg werden aangewezen: de goede werken en de vrije wil. De goede werken vormden een artikel waarvan de Kerk van Rome, dankzij het surplus van de heiligen waarover zij kon beschikken, een grote voorraad in huis had. Arme zondaars, vooral rijke zondaars, konden uit dat surplus wat goede werken opkopen om zichzelf of hun gestorven familieleden enkele weken tot tienduizenden jaren vagevuur te besparen. („Als het muntje in de geldkist klinkt, het zieltje in de hemel springt.”) Luther was te eerlijk voor dergelijke koehandel, hij wilde door *eigen* goede werken in de hemel komen. Hij voelde dat het niet lukte:

*Mein guten Werk die galten nicht,
es war mit ihn verdorben.*

Mijn vrije wil

Als de goede werken al verdorven zijn, hoe komt een mens er dán? Erasmus bood een elegante oplossing. De mens heeft immers van nature een vrije wil, waarmee hij in staat is voor God en het goede te kiezen? Als de mensen nu maar verlost werden van bijgeloof en onwetendheid en de Bijbel konden lezen in hun eigen taal (getrouw overgezet uit de grondtalen), dan zouden ze redelijke wezens blijken te zijn, in staat te kiezen voor een redelijke, minzame God. Ook Luther

zag het belang in van een Bijbel in de eigen landstaal onder ieders bereik, maar van die 'vrije wil' geloofde hij niets: hij en Erasmus discussieerden daar schriftelijk over. Ook in dit lied krijgt Erasmus een sneer:

*Der frei Will hasste Gotts Gericht,
er war zum Gutn erstorben.*

Luther gaat hier heel ver. De vrije wil, zegt hij, was gestorven voor het goede en alleen nog maar in staat tot haat tegen Gods gericht (we herinneren ons zijn haat tegen de uitdrukking 'gerechtigheid Gods' in het vorige artikel). Met andere woorden: die vrije wil was allesbehalve vrij, ze was tot niets goeds in staat. Dodelijker voor de humanistische theorieën kan het niet.

Het valt me overigens op dat Luther hier, in tegenstelling tot de vertalers in het Liedboek, niet spreekt over 'mijn vrije wil', maar over 'de vrije wil', als een soort theologisch monster. Was 'de vrije wil' voor hem een theologisch fabeldier dat, als het zou bestaan, een monster van slechtheid zou zijn? We zouden er goed aan doen in ons Liedboek de uitdrukking 'mijn vrije wil' van aanhalingstekens te voorzien. In de rest van de 3e strofe zien we de monnik Luther weer kronkelen over de vloer van zijn cel:

*Die Angst mich zu verzweifeln trieb,
dass nichts denn Sterben bei mir
blieb, zur Hölle musst ich sinken.*

Kein Scherz

Dan neemt het lied een totaal onverwachte wending. De 'camera' verlaat de monnikscel te Wittenberg en richt ons oog op een tafereel „in de eeuwigheid”:

*Da jammert Gott in Ewigkeit
mein Elend übermassen;
er dacht an sein Barmherzigkeit,
er wollt mir helfen lassen;
er wand zu mir das Vaterherz,
es war bei ihm fürwahr kein Scherz,
er liess's sein Bestes kosten.*

Toen ik dat zinnetje „Es war bei ihm fürwahr kein Scherz” voor de eerste keer las, was ik geneigd aan rijm-dwang te denken. Luther was nu eenmaal geen hoofse renaissance-dichter. Maar al is zijn taal stug en weerbarstig, hij is wél altijd expressief. Slappe zinnen, voor de gedachtengang in het lied overbodig (stoplappen dus), kom je bij hem niet tegen. Elke zin is geladen met betekenis. Als Luther dichtte, bracht hij met geestdrift de 'nieuwe' leer, de leer van Gods vreemde gerechtigheid, die er alles voor over heeft om onrechtvaardigen rechtvaardig te maken. Ook in dit zinnetje: „Het

was voor God bepaald geen grapje, Hij liet het zich het beste kosten dat Hij had.” God stuurt niet maar een engel-tje om zich op te offeren, maar „mijn geliefde Zoon, mijn enige, in wie Ik mijn welbehagen heb”.

Hier blijkt dat Luther niet alleen over zijn eigen bekeringsgeschiedenis zingt, maar over Gods heilsplan met de wereld. Het is voor hem één zaak. In de tekst: „Alzo lief heeft God de wereld gehad...” vult hij vrijmoedig zijn eigen naam in: „Alzo lief heeft God Maarten Luther gehad...”, en hij moedigt ons aan hetzelfde te doen en ook onze eigen naam in te vullen. In dit lied beschrijft hij in wezen de geschiedenis van iedere christen, al zal niet ieder kind van God het zo intens beleefd hebben als Maarten Luther. Het komt ons niet toe te streven naar een 'hevige' bekeringservaring: wie eerst de ervaring wil hebben gehad dat bij Pniël z'n heup ontwricht wordt vóór hij in de Here Jezus durft te geloven, heeft het ongetwijfeld op z'n heupen, maar ontvangt het koninkrijk Gods niet *als een kind*. „Bekeert u door het evangelie te geloven” zegt de Heiland in Markus 1:15.

In mijn gestalte

Dit lied herinnert me aan een gebeurtenis in mijn eigen leven. Ik was bijna 18 jaar, toen iemand mij vertelde dat ik nooit was wedergeboren. Hij bedoelde het goed, maar hij had wel ongelijk: als kind al had ik de Here zeer lief. Maar het spelen met paranormale zaken kan leiden tot een gevoel van totaal door God verlaten zijn. In een depressie kon ik aan niets anders meer denken dan aan de eeuwige straf. De angst groeide uit tot een wurgende obsessie. „Here, antwoord mij toch!” riep ik op een gegeven moment uit en ik greep mijn Bijbel. Die viel open bij Lukas 22 en het eerste waar mijn oog op viel was vers 44: „En Hij werd dodelijk beangst en bad des te vuriger. En zijn zweet werd als bloeddruppels die op de aarde vielen.” Natuurlijk kende ik dat Schriftgedeelte al, maar het was liefdevol van de Heer dat Hij me er op dat moment op wees en zo de angel uit de depressie wegnam.

In de 5e en 6e strofe beschrijft Luther hoe God zijn Zoon opdraagt: „Ga naar de aarde en wees het heil van de arme, help hem uit de nood van de zonde, wurg de bittere dood voor hem en laat hem met U leven.” En de Zoon gehoorzaamt aan zijn Vader. Door mijn armelijke gestalte aan te nemen, lokt Hij de duivel in de val en weet Hij hem te vangen.

En dan komt de tweede wending in het lied: de Heiland gaat de verlore zondaar zelf toespreken. Zo is het ook in de Bijbel: er wordt ons niet alleen veel

over Jezus verteld, hoeveel woorden van de Heiland *zelf* hebben de evangelisten niet voor ons opgetekend? En als de Heer zijn leerlingen aanspreekt, voelen *wij* ons toch door Hem aangesproken?

*Er sprach zu mir: „Halt dich an mich, es soll dir jetzt gelingen;
ich geb mich selber ganz für dich,
da will ich für dich ringen;
denn ich bin dein, und du bist mein,
und wo ich bleib, da sollst du sein,
uns soll der Feind nicht scheiden.*

„Es soll dir jetzt gelingen”? Het zal je nu gelukken? Ja, de eenheid tussen Verlosser en verlost is zó groot, dat alles wat de *Meester* is en doet – wijsheid, rechtvaardigheid, heiligheid, liefde en trouw – nu ook het eigendom wordt van de *knecht*, alsof die knecht dat allemaal *zelf* is en doet. Iemand zei het eens zo: „Wilt u koning worden? Nestel u dan als het winterkoninkje tussen de veren van de Koningsadelaar, om met *Hem* koning te zijn.” Het winterkoninkje kan dan oneindig veel hoger vliegen dan waar toe zijn kleine vleugeltjes hem in staat stelden.

Heer van ons leven

Dat dit voor Luther maar niet een abstracte theologische gedachte was, maar concrete werkelijkheid, blijkt in de laatste strofen van zijn lied. Want vergeving van zonden zou half werk zijn, als Jezus niet de *Heer* werd van ons leven. De Heiland verlost ons niet alleen van de straf op de zonde, Hij verlost ons leven van de zonde zelf. „Es soll dir jetzt gelingen!” Wát zal ons gelukken?

*Was ich getan hab und gelehrt,
das sollst du tun und lehren,
damit das Reich Gotts werd gemehrt
zu Lob und seinen Ehren.*

Drukt Luther zich hier niet te vrijmoedig uit? Kunnen wij doen en leren (teach) wat Jezus deed en leerde? Ik hoor nogal eens christenen zeggen: „Wij doen het niet beter dan de ongelovigen, het verschil is dat *wij* bidden om vergeving van onze zonden.” Toch spreekt Luther hier net iets minder vrijmoedig dan de Heer Jezus zelf in Joh. 14:12: „Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u, wie in Mij gelooft: de werken die Ik doe zal ook hij doen, en grotere nog dan deze, want Ik ga tot de Vader en wat ge ook vraagt in mijn naam, Ik zal het doen, opdat de Vader in de Zoon verheerlijkt wordt.”

*Gen Himmel zu dem Vater mein
fahr ich von diesem Leben;
da will ich sein der Meister dein,
den Geist will ich dir geben.*

Door de Heilige Geest wil Hij onze Meester zijn en door die Geest zet Hij zijn werk met *onze* handen voort.

Vruchtbaar

Toen de reformator van Pommeren, Paul Speratus, in 1523 door een bischoppelijk leger in de gevangenis van Olmütz (Moravië) werd opgesloten, schijnt hem dit lied van Luther in handen te zijn gespeeld. Het inspireerde hem tot het dichten van een eigen gezang, dat hij bestemde als troostlied voor zijn gemeente in Iglau die herderloos was achtergebleven. Het heet: *‘Es ist das Heil uns kommen her’*. In de Aanvullende Gezangen bundel van onze kerken, die dit jaar nog verschijnt, treffen we een vertaling aan van Pieter Boendermaker. De 4e strofe zingt van het nieuwe leven door de Geest van Christus:

*Wie dit geloof ontvangen heeft,
diens leven wordt een teken
dat God de krachten rijkelijk geeft
die aan de mens ontbreken.
Gehoorzaam gaat hij op Gods pad,
dat Christus vóór hem eens betrad.
Gods kracht vernieuwt het leven.*

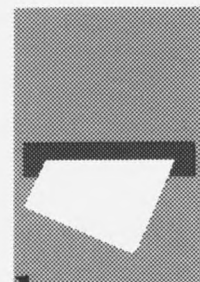
Gezang 344 in het Liedboek is een vrije nadichting van Ad den Besten van ditzelfde lied van Speratus. Bij hem luidt de 4e strofe:

*Want wie hier leeft op Gods gezag,
die is voor God rechtvaardig,
hij vindt zijn handen elke dag
tot goede werken vaardig;
als nieuw wordt rond hem het bestaan
en in hem vangt het voorjaar aan
van 's Heren nieuwe aarde.*

Luthers gezang begon met een spontane oproep aan alle christenen:

*Nun freut euch, lieben Christen gmein,
und lasst uns fröhlich springen!*

Laat ons van vreugde springen! Als David voor de ark.
Laat Michal maar lachen. Zij bleef onvruchtbaar.

Ingezonden

Ned. Geref. Seminarie

De heer J. Verheij brengt in zijn artikel in Opbouw dd. 27 sept jl. inzake de Bijbelse Chronologie (waarin hij reageert op de artikelen-serie van de heer A. Keizer) twee keer het Nederlands Gereformeerd Seminarie ter sprake. Helaas gebeurde dat op een manier waardoor gemakkelijk vergissingen kunnen ontstaan.

In de eerste plaats wordt er een verband gelegd tussen de artikelen-serie van de heer Keizer en het Nederlands Gereformeerd Seminarie. Om misverstanden te voorkomen: de heer Keizer schreef zijn artikelen-serie op persoonlijke titel.

In de tweede plaats wordt gesuggereerd, dat de inhoud van de artikelen gedoceerd zou kunnen worden aan het Nederlands Gereformeerd Seminarie. Ook dit is niet juist.

Wie geïnteresseerd is in wat er wel aan het Nederlands Gereformeerd Seminarie gedoceerd wordt, kan gratis een uitgebreide Studie-gids aanvragen bij ondergetekende.

Wel kan ik de heer Verheij geruststellen: de Companion Bible staat niet in de literatuurlijst.

De ironie wil, dat we hiermee twee voorbeelden hebben, die de stelling ondersteunen, dat ook uitspraken van een wetenschapper kritisch ontvangen dienen te worden.

Overigens spreek ik hiermee geen oordeel uit over de inhoud van de interessante artikelen van zowel de heer Keizer als de heer Verheij; het gaat er mij om, dat mogelijke misverstanden over het Nederlands Gereformeerd Seminarie voorkomen worden.

L.F. Venderbos,
Rijswijk

J.H. Velema

Het COGG kijkt in de spiegel

Het Contact Orgaan voor de Gereformeerde Gezindte werd opgericht in september 1963. Personen namens de Chr. Geref., Geref. en Ned. Geref. Kerken alsmede namens het Hoofdbestuur van de Geref. Bond en de Conf. Vereniging alsook een lid van de Geref. Gemeenten en uit de Geref. Kerken (vr) op persoonlijke titel komen drie keer per jaar bij elkaar en bespreken allerlei onderwerpen, terwijl er jaarlijks een conferentie wordt georganiseerd, die 60-100 belangstellenden trekt.

Het COGG wenst te bevorderen dat de deelnemende kerken of groeperingen met elkaar contact oefenen, opdat ze elkaar beter leren verstaan, elkaar aanspreken op de basis van Gods Woord en de Drie Formulieren van Enigheid en op deze wijze dichter tot elkaar komen – aldus artikel 2 van de Statuten.

Is dit doel verwerkelijk? Betekent het COGG werkelijk iets of is het een liefhebberij van een paar oud-gedienden? In de vergadering van het COGG op woensdag 23 oktober j.l. in de Theol. Universiteit van Apeldoorn gehouden, werden deze vragen onder ogen gezien.

Aanleiding was een brief van chr. geref. deputaten, waarin een drietal aandachtsvelden werd geformuleerd: is de structuur van het COGG – diverse ontmoetingen en gesprekken zonder verdere consequenties – voor verbetering vatbaar?; is het ideaal van de zestiger jaren achterhaald?; is de geref. gezindte 'van gezicht veranderd'? In verband met de laatste vraag werd de kwestie zo gesteld: als het COGG anno 1991 opgericht zou worden, zouden daar dan dezelfde kerken/groepen als in de zestiger jaren aan deelnemen (te denken is aan de ontwikkelingen binnen de Geref. Kerken)? En zit daar ook niet de oorzaak van de machteloosheid van het COGG?

Ook het Hoofdbestuur van de Geref. Bond stelde een drietal concrete vragen: is het COGG in staat en van zins zelf een ecclesiologische consensus voor gereformeerde belijders op te stellen?; welke plaats nemen de hervormd gereformeerden, gezien hun kerkelijke positie, ten principale in in het COGG?; en is de plaats van het deputaatschap van de Geref. Kerken binnen het COGG niet ambivalent? Enerzijds wordt nadruk gelegd op de eenheid van gereformeerde belijders en anderzijds legt men loyaliteit aan de dag in het 'Samen op Wegproces'? Dit laatste dan in tegenstelling tot de positie van de Geref. Bond in de N.H. Kerk, die kritisch staat tegenover SoW vanwege de voorgestane binding aan de gereformeerde belijdenis.

Deze vragen ontlokten gezamenlijk een brede en broederlijke, een levendige en diepborende bespreking. Het

COGG keek inderdaad in de spiegel en de 18 aanwezige leden keken elkaar in de ogen.

Het waren vooral drie aspecten, die aandacht vroegen.

Allereerst de positie van de geref. deputaten. Er was onderscheid in structuur tussen de Geref. Oec. Synode en het COGG en daarom konden de Chr. Geref. Kerken niet langer lid blijven van de GOS vanwege de deelname van de Geref. Kerken en hun synodebesluiten, terwijl dat in het COGG anders ligt en daar wel wederzijdse deelname is. Opgemerkt werd dat de deelnemende geref. deputaten zich presenteerden als loyaal gereformeerde deelnemers. Ontmoeten we in deze broeders de Geref. Kerken?

Een van de geref. deputaten reageerde met de vraag: ontmoeten we in de deelnemende chr. geref. en geref. bonders de Chr. Geref. Kerken en de Geref. Bond? Zijn de flanken, die daar zijn, in deze broeders vertegenwoordigd? Toestemmend de verdeeldheid die er in de Chr. Geref. Kerken en de Geref. Bond is, werd geantwoord dat de verschillen in de Geref. Kerken van andere aard zijn dan in genoemde kerken. De eerste verschillen raken de belijdenis; de andere verschillen liggen binnen de belijdenis.

Met nadruk werd er van geref. kant op gewezen dat hun synode nooit gezegd heeft: geen deelname meer aan het COGG.

Een andere zaak was de positie van Geref. Kerken en Geref. Bond tegenover 'Samen op Weg'. Daar zijn de geref. deputaten uniform en daar wordt geen confessionele selectie in de keuze van deputaten toegepast. Geref. deputaten antwoordden: we zijn de weg van SoW opgegaan omdat we geen stap verder kwamen met de 'kleine oecumene'.

De vertegenwoordigers van de Geref. Bond waren van mening dat – gegeven het feit dat de Geref. Kerken en in het COGG en in SoW vertegenwoordigd zijn – de Hervormde Kerk eigenlijk ook officieel aan het COGG zou moeten deelnemen. Maar tegelijk komt dan weer de vraag: zouden de andere deelnemers dat accepteren?

Het werd schrijnend duidelijk die middag hoe gecompliceerd en hoe verdrietig de kerkelijke verhoudingen liggen in ons land.

Een derde zaak, die ter sprake kwam, was wat genoemd werd: de uitstraling van het COGG. Het COGG is nog te weinig bekend; het heeft nauwelijks banden en contacten met het achterland. Er is geen overzicht van plaatselijke comités, hetgeen het gevaar in zich draagt dat de vergaderingen in Apeldoorn niet of weinig doorwerken naar het grondvlak: de kerkleden zelf. Dat betekent mede de zwakte van het COGG.

Is er geen 'netwerk' mogelijk? Moet het COGG zelf zich niet telkens na elke vergadering presenteren in de kerkelijke pers? Maar zou dat altijd het COGG ten goede komen, werd ook weer opgemerkt.

Uit bovenstaande opmerkingen en noteringen blijkt in ieder geval dat we met vele boeiende vragen werden geconfronteerd.

De vergadering kon niet tot een bepaalde conclusie komen op dat moment. Er werd een commissie benoemd, bestaande uit de di C. Blenk, C. Mak en J.H. Velema, om een antwoord op de gestelde vragen te formuleren, de besprekingen te evalueren, een ecclesiologische consensus te concipiëren en wegen aan te wijzen om het werk van het COGG te stimuleren.

Willen hier en daar gevormde plaatselijke COGG-comités zich met ondergetekende in verbinding stellen?

Dit als een beschouwend verslag bedoeld artikel wordt aan verschillende kerkelijke bladen toegezonden, mede om het bestaan van het COGG onder de aandacht van de kerkleden te brengen.

M.R. van den Berg, Utrecht

Jezus over de Farizeeën en schriftgeleerden (2)

Lasten

Een ander kenmerk van de schriftgeleerden en Farizeeën noemt Jezus in Matth. 23:4. Ze binden zware lasten bijeen en leggen die op de schouders van de mensen. Bij die lasten moet u denken aan gebod op gebod en regel op regel. Daar waren de schriftgeleerden experts in. De ene regel na de andere werd door hen opgesteld en opgelegd. Alles met elkaar werd dat een loden last waar de mensen onder gebukt gingen.

Dat is kenmerkend voor een wettische godsdienst. Daar worden de mensen moe van de last die ze te dragen krijgen. En wie er het minst hinder van hebben, zijn de regelgevers zelf. Want zij zijn goed thuis in heel die doolhof van regels en bepalingen. Zij kennen dus ook de ontsnappingsroutes waardoor ze die last voor zichzelf kunnen verlichten.

Ik denk dat we in de kerkelijke wereld daar nog veel van tegenkomen en dat mensen nog maar al te vaak opgezaagd zijn met karrevrachten theologische constructies en kerkelijke bepalingen. Zelf hebben we dat vaak helemaal niet in de gaten. Maar soms, als er iemand van buiten de kerk tot geloof komt, wordt het heel navrant zichtbaar. Zo iemand kan er grote moeite mee hebben, dat er van hem verwacht wordt dat hij zich ook houdt aan allerlei regels en tradities die onder ons gelden. Aan het Woord van God wil hij zich graag onderwerpen. Maar hij deinst terug voor al die, vaak ongeschreven, menselijke regels. Dan wordt het je ineens duidelijk dat ook wij lasten kunnen opleggen, die Christus niet oplegt.

Christus wil niet dat mensen gebukt gaan onder zulke lasten. Hij wil niet dat ze er krom van gaan lopen en erdoor afgepeigerd raken. Komt allen tot Mij, die vermoeid en belast zijt. Neemt mijn juk op u, want mijn juk is zacht en mijn last is licht (Matth. 11:28-30). Christus is wars van kerkelijke wetten en theologische constructies die de mensen opgelegd worden met het gewicht van Gods Woord.

Verleiding van de macht

Hoe komt het nu dat dit soort ontwikkelingen telkens weer plaatsvinden? Jezus zegt: daar zit de verleiding van de macht achter, de verleiding van het in aanzien willen staan. Dat signaleert Hij bij de Farizeeën en schriftgeleerden (Matth. 23:5-12). Ze willen opvallen. Ze showen met hun vroomheid om bij de mensen in aanzien te komen. Ze zorgen ervoor dat ze overal met hun neus vooraanstaan, zodat de mensen hen telkens weer zien en onder de

indruk raken van hun belangrijkheid. Tegenwoordig zouden we zeggen: ze hebben een bijzonder goed ontwikkeld gevoel voor public relations. Ze weten zichzelf goed te verkopen.

Pas op voor zulke figuren, zegt Jezus. Ze zijn uit op macht en invloed. Ze willen aan de touwtjes trekken, het voor het zeggen hebben. Ze willen mensen dirigeren en manipuleren. Ze willen rabbi genoemd worden en vader en leider. Daar is het hun om te doen. Maar dat hoort niet in de kerk. Daar behoort maar één rabbi te zijn: Jezus, en maar één Vader: God, en maar één leider: de Christus. Theologen en ambtsdragers die zich laten voorstaan op hun positie en erop uit zijn de mensen naar hun hand te zetten en naar hun pijpen te laten dansen, duwen God en Christus van de plaats die hun in de gemeente toekomt.

Natuurlijk is er binnen de gemeente verschil in positie. Er zijn groten en minder groten. Jezus erkent dat volmondig in vs. 11. Natuurlijk is de verleiding van de macht het grootst voor de grootste. Hoewel – ook de minder groten kunnen een gemeente soms tyranniseren met hun opvattingen. Maar dat hoort niet. Binnen de gemeente ben je allemaal, welke positie je ook bekleedt, broeders en zusters. In de kerkelijke wereld ontbreekt daar nog veel aan. Wat een machtsstrijd is daar nog, soms openlijk tot in de kranten toe, maar ook achter de schermen. Wat een zoeken van aanzien en invloed. Wat een manipuleren en dirigeren van anderen. De Here Jezus zal straks als Hij komt, nog heel wat hoogten moeten afbreken en nog heel wat kerkelijke managers die zichzelf verhoogd hebben, moeten vernederen.

Goede bedoelingen

In Matth. 23:13 zegt Jezus dat de Farizeeën en schriftgeleerden het koninkrijk der hemelen toesluiten voor de mensen. Natuurlijk bedoelt Hij niet te zeggen, dat ze die toegang opzettelijk blokkeren. Zulke schriftgeleerden waren er niet. Er is nooit één schriftgeleerde geweest die erop uit was de mensen buiten het koninkrijk der hemelen te houden. Integendeel. Het was juist hun opzet de mensen dat koninkrijk binnen te krijgen. Daar waren ze helemaal op gespist. Dat blijkt wel uit vs. 15. Er was bij hen sprake van een grote inzet om de mensen het koninkrijk der hemelen binnen te krijgen. Ze hadden een sterk missionair elan. Zelfs voor één enkele bekeerling hadden ze grote inspanningen over. Geen enkele Farizeeër of schriftgeleerde heeft ooit de deuren van het koninkrijk

der hemelen dichtgegooid en gezegd: niemand mag erin.

Maar dat zegt Jezus ook niet. Hij beschuldigt hen er niet van, dat ze de mensen opzettelijk buitensluiten en rijp maken voor de hel. Hij heeft het niet over hun bedoeling – aan die bedoeling mankeerde niets – maar over wat ze daadwerkelijk doen.

In het gewone dagelijkse leven is het heel belangrijk iemands goede bedoelingen in rekening te brengen. Als iemand eens een keer iets zegt of doet dat verkeerd bij je valt, doe je er goed aan te bedenken dat hij het niet verkeerd bedoelt. Als we dat allemaal wat meer bedachten, zouden er heel wat minder wrijvingen en conflicten bestaan. Uitgaan van elkaars goede bedoelingen is in de onderlinge omgang bijzonder belangrijk.

Maar er zijn ook situaties waarin mensen met al hun goede bedoelingen heel kwalijke dingen doen, fatale dingen soms. Dat was het geval bij de Farizeeën en de schriftgeleerden. Met al hun goede bedoelingen en in de volle overtuiging dat ze God dienden, blokkeerden ze de toegang tot het koninkrijk voor de mensen en maakten ze hen rijp voor de hel. In zo'n situatie doen goede bedoelingen niet meer ter zake. Dan is het nodig de vinger te leggen bij wat er gedaan wordt en dat aan de kaak te stellen. Dat doet Jezus hier. Hij zegt: al jullie bekeringsijver ten spijt gaan jullie zelf het koninkrijk niet binnen en versperren jullie de toegang voor de anderen.

Funest

Waarom was dat het geval? Omdat heel hun leer en onderricht doortrokken was van zelfrechtvaardiging. Ze meenden dat ze door hun leven naar de wet rechtvaardig waren. Maar wie denkt dat hij door zijn eigen vroomheid het koninkrijk moet binnengaan, gaat er juist niet binnen. En wie de mensen voorhoudt en leert, dat ze de toegang tot het koninkrijk door hun wetswerken moeten verwerven, belemmert hen binnen te gaan en sluit de ingang van het koninkrijk toe. Dat was er aan de hand en dat moest ontmaskerd worden.

Zo ingrijpend en funest is een leer die tegen het hart van het evangelie ingaat. Zo'n leer functioneert als een stalen rolgordijn dat de toegang tot een juwelierszaak afsluit.

Dat is ook vandaag nog zo. Een leer die het hart uit het evangelie wegsnijdt, door b.v. de realiteit van de opstanding van Christus eruit weg te redeneren, verhindert de mensen het koninkrijk binnen te gaan. Wie zo'n leer brengt, heeft niet de bedoeling om

de toegang tot het koninkrijk af te sluiten. Juist niet. Het is juist de bedoeling de mensen niet bij het evangelie weg te jagen. De bedoeling is echt wel goed. Maar in werkelijkheid breken ze het geloof af, zoals Paulus zegt van Hymenaeus en Philetus, die beweerden dat de opstanding al had plaatsgevonden (2 Tim. 2:18).

Natuurlijk was het ook hun bedoeling niet het geloof van de mensen af te breken. Het geloof in de opstanding paste niet in het griekse denken. Hymenaeus en Philetus wilden het geloof voor Grieken aanvaardbaar en mogelijk maken door een spirituele betekenis aan de opstanding te geven. Er zal natuurlijk geen echte, lichamelijke opstanding plaatsvinden, zeiden ze. Maar het evangelie van de opstanding is wel waar, want we zijn immers in geestelijke zin opgestaan. Op zo'n manier kan men, met de bedoeling het geloof aanvaardbaar te maken, dat geloof juist afbreken en de toegang tot het koninkrijk voor de mensen afsluiten.

En wat te zeggen van de leer dat we door onze inspanningen het koninkrijk van God hier op aarde moeten realiseren? Die leer is de moderne variant van de leer van de Farizeeën, dat een mens door zijn eigen wetswerken het koninkrijk der hemelen moet binnengaan. Jezus zegt: met zo'n leer plavei je niet de weg naar het koninkrijk maar naar de gehenna, de hel.

Gehenna

Dat klinkt heel cru en niet erg tolerant. Maar als Jezus zoiets zegt, doen we er verstandig aan dat niet naast ons neer te leggen.

Het is opvallend dat het woord gehenna (hel) behalve één maal bij Jacobus uitsluitend in de evangeliën voorkomt en dan nog uit de mond van Jezus. De gehenna is typisch iets waar Jézus over gesproken heeft. Wat wil Hij er mee zeggen?

Het woord is afgeleid van het hebreeuwse gehinnom, d.w.z. het dal van Hinnom ten Zuiden van Jeruzalem. Indertijd werden daar afgoden vereerd en zelfs kinderoffers gebracht. Koning Josia had daar een eind aan gemaakt en het dal tot de vuilnisbelt, de mestvaalt, van Jeruzalem gemaakt, waar ook de kadavers terecht kwamen. Op zo'n vuilnisbelt vindt doorlopend vuilverbranding plaats. Er brandt altijd wel ergens vuur. Het krioelt er ook van de maden en wormen. Het is echt een plaats waar de worm niet sterft en waar het vuur niet wordt uitgedoofd.

Die vuilstortplaats werd het beeld, het symbool, van de hel. Waarom? Omdat zo'n plaats onrein was. Alles sprak er van dood en ontbinding. Wie er mee in aanraking kwam, werd daardoor onrein. En wie onrein was, mocht niet in de tempel komen. Hij kon niet deelnemen aan de offers en aan de gemeenschapsoefening met God.

Bij de hel moeten we dus niet denken aan een plaats waar echt vuur brandt en waar het letterlijk wemelt van wor-

men. Dat vuur en die wormen horen bij het beeld. Ze zijn beeldspraak. Waar het om gaat is dit, dat de hel de situatie is waarin de gemeenschapsoefening met God absoluut en voor altijd onmogelijk is, waar de mens in volstrekte zin aan zichzelf overgeleverd is. Dat wil Jezus zeggen. De leer van de Farizeeën en schriftgeleerden leidt de mensen daarheen. Wie die leer volgt, komt tenslotte in een situatie terecht, waarin geen enkel contact met God meer mogelijk is en waarin men volledig op zichzelf teruggeworpen is.

Kermende meeuwen

Daar draait het op uit met de mens die het van zichzelf verwacht. Die houdt uiteindelijk alleen maar zichzelf over. En precies zoals het eeuwige leven hier en nu al beginnen kan, zo kan er vandaag ook al een begin van de hel ervaren worden. Helemaal op jezelf teruggeworpen zijn en in een absoluut vacuum verkeren, is in de letterlijke zin een helse ervaring. De dichter Marsman heeft dat gevoeld en op een indrukwekkende manier onder woorden gebracht:

*Ik sta alleen, geen God of maatschappij
die mijn bestaan betreft in een
bezield verband.
Niets rest mij dan mijn val, laat mij
te pletter slaan
en kermen als een meeuw tussen
het zwarte wier.*

Dat te pletter slaan gebeurt vandaag aan de lopende band. Onze westerse wereld ligt bezaaid met meeuwen die liggen te kermen tussen het zwarte wier van hun eenzaamheid en wanhoop. Want eenzaamheid en wanhoop liggen in elkaars verlengde.

De middeleeuwse mens had een panische angst voor de hel als een brandende vuuroven. Zijn voorstelling van de hel was irreëel, omdat hij de beeldspraak letterlijk nam. De werkelijke hel is veel subtieler en heeft ook veel meer raakvlakken met het leven hier. Het is de uiterste consequentie van het zelf je leven willen maken en daardoor aan jezelf overgelaten worden. Het is het opgesloten worden in een definitieve isoleercel, binnen de gecapitonneerde, geluiddichte wanden van je eigen bestaan, waar al je roepen en schreeuwen alleen maar door jezelf gehoord wordt en geen enkele respons meer kan krijgen.

Het koninkrijk der hemelen is daar het volstrekte tegendeel van. Jezus gebruikt daarvoor het beeld van een bruiloftsmaal, een feestmaal. Een maaltijd is in de Schrift het symbool van gemeenschapsoefening. Vandaar dat er in het Oude Testament sprake is van offermaaltijden en in het Nieuwe Testament van het avondmaal om de gemeenschapsoefening met God en Christus gestalte te geven. In het koninkrijk der hemelen zijn geen isoleercellen. Daar liggen geen kermende meeuwen meer tussen het wier. Daar is sprake van een gemeenschap met

God en met elkaar, die door niets meer verstoord kan worden. Dat koninkrijk is er voor wie zijn heil niet van zichzelf verwacht maar van Christus.

(wordt vervolgd)

Maranatha Kalender 1992

f 15,75
ISBN 9024218101
Uitg. Kok, Kampen

Drs. F. Ledegang,
Als pelgrim naar het heilige land.
De pelgrimage van Egeria in de vierde eeuw.

(Christelijke bronnen, deel 4)
106 blz., f 22,50
ISBN 9024265274
Uitg. Kok, Kampen

M. Koffeman-Zijl,
Open armen.
Gedichten
48 blz., f 10,75
ISBN 9024265495
Uitg. Kok, Kampen

Martie Vollenhove-Meijer,
Geboren voor het licht.
80 blz., f 16,75
ISBN 9023917405
Uitg. Boekencentrum, Zoetermeer

R. Willering-Kloeze,
Een nieuwe naam.
Gedichten
56 blz., f 10,-
ISBN 9071097102
Uitg. Bredewold, Wezep

Dr. D. Lissenburg (samenstelling en bewerking),
Gemis
Gedachten, gedichten en gebeden
ISBN 9033812126
Uitg. Ark boeken, Amsterdam

Ruth, de vrouw die een verre reis maakte.
ISBN 9033825023
Uitg. Ark boeken, Amsterdam

**Robert Backhouse,
Woord voor de dag.**

Een belofte uit de Bijbel voor iedere dag van het jaar.
95 blz.

ISBN 9033812177

Uitg. Ark boeken, Amsterdam

**Truus van der Roest,
In stil vertrouwen.**

(Gedichten)

47 blz.

ISBN 9033812207

Uitg. Ark boeken, Amsterdam

God zorgt voor ons.

ISBN 9033824965

Uitg. Ark boeken, Amsterdam

**Ds. Ype Schaaf,
Je loopt er tegenaan.**

44 blz.

ISBN 9033812223

Uitg. Ark boeken, Amsterdam

**Käti van Bergen,
Waarom willen grote mensen toch
altijd verhuizen?**

ISBN 9033824752

Uitg. Ark boeken, Amsterdam

**Angela Ludlow,
Mijn Kerst-knutselboek.**

32 blz.

ISBN 9033824973

Uitg. Ark boeken, Amsterdam

Het kleine poortje.

(Kleurboek)

ISBN 9033825236

Uitg. Ark boeken, Amsterdam

A.B.F. Hoek-van Kooten

Meeleven of nieuwsgierigheid?

Onlangs vertelde een kinderloze mevrouw dat zij het zo moeilijk vond dat er vanuit haar omgeving steeds weer bedekte vragen werden gesteld over het uitblijven van kinderen. Zij had het gevoel dat men probeerde haar een antwoord te ontlokken en dat men vooral wilde weten of zij bewust geen kinderen wilde of dat zij ze niet kón krijgen. Als zij eens wat extra aandacht besteedde aan een kind uit de buurt, voelde zij gewoon hoe op dat moment de conclusie werd getrokken: „Zie je wel, zij doet toch wel aardig tegen kinderen, dus zal zij ze wel niet kunnen krijgen.”

Heeft een echtpaar daarentegen de

kinderloosheid enigszins verwerkt en heeft men ook de moed opgevat dit aan de omgeving mee te delen, dan gebeurt het nog al eens dat men vervolgens wil weten „aan wie het ligt”.

Narekenen

Blijkbaar hebben mensen de neiging elkaars gangen na te rekenen. Duurt het bijvoorbeeld even voordat een pas getrouwd stel in verwachting is, dan is de conclusie dat ze zeker eerst samen nog even wilden blijven werken, al gauw getrokken. Is de vrouw daarentegen al heel gauw in verwachting, dan wordt er weer gerekend of het toch niet een gedwongen huwelijk was. Krijgt een echtpaar veel kinderen, dan zullen zij het wel laten komen zoals het komt. Krijgt een echtpaar weinig kinderen, dan is het wel duidelijk dat zij het allemaal „keurig regelen”. Is een moeder van bijvoorbeeld drie zoons of drie dochters weer in verwachting, dan willen zij zeker nog graag een kindje van het andere geslacht.

Ouders die een ernstig gehandicapt kindje hebben, zullen vroeg of laat vaak voor de keuze komen te staan om het kind al dan niet op te laten nemen in een tehuis. Die beslissing is voor ouders erg moeilijk. Zij hebben het gevoel tekort te schieten tegenover hun kind, omdat zij de verzorging zelf niet meer aan kunnen. Is het dan niet vaak zo dat hun verdriet verzwaard wordt door het al dan niet terechte gevoel dat de buitenwacht nu wel zal denken dat men van het kind af wil? Geldt dat ook niet voor gezinnen waar een gezinslid in coma ligt? Dat kan jaren duren. Het is heel belangrijk dat voor de overige gezinsleden alles zo goed en normaal mogelijk door gaat. Dat gewoon de verjaardagen worden gevierd en dat het gezin ook op vakantie gaat. Alleen zo is de situatie vol te houden. Maar men durft die gewone dingen vaak niet te doen uit vrees voor het commentaar van de omgeving.

Dubbel verdriet

Mensen hebben dan naast hun verdriet ook nog het verdriet van dat negatieve commentaar te dragen. Van tevoren overdenkt men dan al hoe op alle mogelijke vragen te antwoorden. Ze hebben het gevoel in de gesprekken constant op hun hoede te moeten zijn voor allerlei directe en indirecte vragen.

Eerlijkheidshalve dient te worden gezegd dat het soms ook aan de betrokkene zelf kan liggen. Dan worden eigen onlust- en schuldgevoelens en eigen ambivalentie op anderen geprojecteerd om dan vervolgens boos te worden op die anderen. Op die manier kan op zichzelf gerichte agressie omgebogen worden naar de omgeving. En boos zijn op een ander is toch makkelijker dan boos zijn op jezelf. Dat geldt te meer als de omgeving zich weinig taktvol opstelt.

Het heeft er ook mee te maken dat je bij groot verdriet zo ontzettend

machteloos kunt voelen, omdat je er nu eenmaal helemaal niets aan kunt veranderen en dat eigenlijk wel zo ontzettend graag zou willen. Het gaat immers meestal om heel existentieel verdriet. Verdriet wat nota bene aan andere mensen volledig voorbij schijnt te gaan, omdat zij er zelf niet mee te maken hebben en dus ook niet beseffen hoe erg het is.

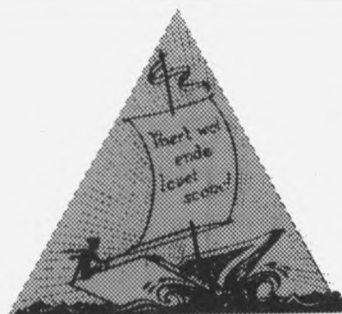
Belangstelling

Aan de ene kant verwacht iemand in zijn of haar moeilijke situatie hartelijk meeleven, maar aan de andere kant verfoeit men terecht nieuwsgierigheid. De grens hiertussen is niet altijd eenvoudig te trekken. Want waar houdt oprecht meeleven op en gaat deze over in nieuwsgierigheid? Die grens kan heel subtiel liggen. Er is zeker een bepaalde fijnbesnaardheid voor nodig om dat steeds weer op de juiste manier aan te voelen. Zo maak je het wel eens mee dat iemand je in een vertrouwelijk gesprek in bedekte termen een aantal pikante details vertelt. Zelf zou je daar dan best wel wat meer concreets over willen weten. Wanneer je dan zou willen doorvragen om zo – als je tenminste eerlijk bent tegenover jezelf – eigen nieuwsgierigheid te bevredigen, mag je dat toch niet doen. Het moeilijke is dat men toch meeleven verwacht van de omgeving. Het kinderloze echtpaar vindt dat „de mensen” er geen idee van hebben hoe erg en verdrietig die kinderloosheid wel niet is. Ouders van een gehandicapt kindje vinden dat de buitenwereld veel te weinig begrijpt, hoe zwaar dit is. De weduwe vindt dat de omgeving veel te weinig naar weduwen omkijkt. Ondertussen beseft de kinderloze vrouw ook niet wat het is om een gehandicapt kindje te hebben en de ouders van het gehandicapte kindje beseffen niet wat het is om weduwe of weduwnaar te zijn enzovoorts. Heeft zo niet ieder mens een groter of kleiner kruis te dragen? Duidelijk is in elk geval dat deze problematiek erg gecompliceerd ligt. Een mens heeft warm meeleven echt nodig in moeilijke tijden. Dat draagt hem en ondersteunt hem. Dat geeft hem moed om verder te gaan. Dit ligt echter zo teer dat het omgekeerde effect optreedt, wanneer men het gevoel krijgt dat het meeleven doortrokken is van nieuwsgierigheid en sensatiezucht.

Bij het lezen van dit artikel, dat wij knipten uit 'KOERS' – reformatorisch opinieblad –, moesten wij denken aan Spreuken 14:10: „Het hart kent zijn eigen droefheid, en in zijn vreugde kan een vreemde zich niet mengen”. Toch worden we door de Here geroepen tot communicatie met de medemens. Zó alleen kan de naastenliefde worden gekoncretiseerd. Daarvoor is veel wijsheid van boven nodig. Die wijsheid wil God ons geven in de weg van ons gelovig gebed (zie Jacobus 1:5).

Enschede

O. Mooiweer

Ex Libris

T. Hoekstra, Zwolle

Een hand die in de mijne past

Frekie

*Wanneer 's middags om vier uur
onze schoolbel was gegaan
en we gingen voetbal spelen,
dan kwam Frek er altijd aan.*

*Frekie woonde in de buurt
maar zat niet op onze school.
Hij was een debiele jongen,
een mongool.*

*Meestal riep er iemand wel:
„Kom maar, Frekie, doe maar mee.”
Welke kant hij uit moest schoppen,
daarvan had hij geen idee.*

*Maar we legden soms de bal
op twee meter van het doel,
en we riepen: „Schietsen, Frekie!”
En hij trok een ernstig smool.*

*Als het raak was, dook de keeper
mooi naar de verkeerde kant,
en 't was goal, en dan was Frekie
kampioen van Nederland.*

*Misschien vind je Frekie zielig.
Ja. Bedenk er dan maar bij,
dat ik niet vaak iemand aantrof
die zo blij kon zijn als hij.*

Dit komt uit de bundel: Een hand die in de mijne past. Het gedicht is van Willem Wilmink; in de bundel vindt u allerlei gedichten en andere teksten over de wereld van de verstandelijk gehandicapte. Samenstellers zijn Nely Houtman-Van Dijk en Kees van Baardewijk; Cees Flokstra heeft de omslag en de illustraties verzorgd. Het is een mooi bundeltje geworden. De opgenomen teksten zijn van heel verschillende niveaus: van eenvoudige volkskunst tot meer gecompliceerde literatuur.

Van C. Boogaard is:

Mongooltje

*We dachten eerst: was
je maar nooit geworden
in de schoot van
je moeder
en maar nooit
gekomen.*

*Je werd een stil
verhaal van*

*nabijheid,
een zeer indringend
geluk en
een leven
apart.*

*Je bent als een
troost om
ons heen,
als een gezelschap
uit een andere
wereld.*

*Je lacht naar
wat komt,
naar een dag,
een voor eeuwig
gelukkig begin.*

U vindt in deze bundel ook het bekende gedicht van M. Vasalis: De idioot in het bad. Ik denk dat ik dat nog eens apart overneem en er een kleine bespreking aan wijs. 'Een hand die in de mijne past' is in de boekhandel te koop voor f 12,-. De gehele auteursopbrengst komt ten goede aan een tehuis voor verstandelijk gehandicapten in Roemenië. Aanbevolen!

Kerknieuws

Ned. Geref. Kerk van Eindhoven

In het nummer van 'Opbouw' van 11 oktober j.l. is t.a.v. het scribaat van de heer Valstar een onjuist telefoonnr. opgenomen. Dit moet zijn: 040-816150.

Kunstenaars, die iets voorstellen

Kunstdagen in de Open Hof te Dordrecht

Wij nodigen u hartelijk uit voor de Kunstdagen op 15 en 16 november 1991 in ons kerkgebouw.

Te zien en te koop zijn schilderijen, aquarellen en grafiek van ruim twintig kunstenaars, tevens reproducties, kaarten en boeken, gepresenteerd door Art Revisited uit Groningen. Wij hebben hen gevraagd iets te laten zien van en te vertellen over de werken, die zij beheren van een aantal voor u misschien bekende en ook minder bekende kunstenaars. Art Revisited is een bureau voor kunstbemiddeling en een uitgeverij van kunstboeken en kunstkaarten, in 1985 opgericht door Hans en JoAnn van Seventer.

Zij hebben jarenlang samengewerkt in de nederlandse afdeling van l'Abri met prof. H.R. Rookmaaker en zijn vrouw en met Wim en Greta Rietkerk. Vrijdagavond om 20.30 uur houdt Hans van Seventer een lezing over de achtergronden van een aantal van de getoonde werken. Daarover kan worden nagepraat in een sfeervolle omgeving met een hapje en een drankje. Zaterdag worden, voor wie dat wenst, korte rondleidingen gegeven en zal de grafisch kunstenaar Tineke Jager de verschillende technieken toelichten.

U bent welkom op vrijdag 15 november (10 tot 18 en 19.30 tot 23 uur) en op zaterdag 16 november (10 tot 17 uur) in de Nederlands Gereformeerde Kerk, Open Hof, Herschelstraat 27, te Dordrecht.

Verdere informatie bij Jannie & Ad Kleingeld 078-135625 en Leny Horsman 078-143914.

Gereformeerde Jongeren Amsterdam (GJA)

Een nieuw seizoen en, in zekere zin, een nieuw tijdperk is aangebroken. De samenwerking tussen de jongeren van de Nederlands Gereformeerde en Vrijgemaakt Gereformeerde Kerken van Amsterdam willen we onder een nieuw vaandel verder laten gaan.

In december 1988 zijn door het toenmalige NGJC de eerste contacten gelegd. In de loop van de tijd is in ons contact steeds meer structuur gekomen. Het afgelopen seizoen hebben we maandelijks een thema-avond gehouden. Dit willen we het komende seizoen voortzetten.

We hopen dat de samenwerking voor iedereen een uitdaging is of zal worden, om elkaar te herkennen. Om te leren inzien dat de punten van discussie geen drempel vormen om samen te werken en samen te leven.

Een breed, interessant scala van thema's komt ook dit seizoen aan de orde.

Adres: Van Ostadestraat 153, gebouw Oranjekerk, Amsterdam
Aanvang: 20.00 uur
Te reserveren data: 18 november 1991
16 december 1991
We hopen op druk bezochte avonden.
Contactpersoon GJA: Jeanette Nieuwold, Stolkstraat 42 III, 1059 XX Amsterdam, 020-6155023

Kort verslag regio Enschede-Zwolle

Wij citeren uit het kort verslag van de vergadering van de regio Enschede-Zwolle op 26-9-'91 te Nijverdal o.m. het volgende.

Br. Meulink doet verslag van het werk van de Raad van toezicht en advies van de Theologische Studie-Begeleiding. T.a.v. het niveau van de verschillende opleidingen die de studenten volgen, wordt de Raad gevraagd te

stimuleren dat de TSB goed overzicht krijgt over de studie van de studenten. De kerk van Hengelo geeft informatie over de samenwerking met de Chr. Ger. Kerk aldaar, en over hun zoeken naar één-wording. De regio belooft de afgevaardigden van Chr. Ger. zijde te ontvangen op de regio, als het zo ver komt, en geeft enige praktische adviezen voor de verdere samenwerking. De gemeente van Zalk-Veecaten streeft ernaar dat de uitkeringsregeling van de S.E.V. voor de predikants-weduwen gelijk wordt aan die van de predikanten. Dit ontvangt geen adhesie van de andere gemeenten. Ds. de Jonge wordt benoemd tot secundus voor de Raad van toezicht en advies van de TSB; ds. Busstra tot examinator exegese NT; ds. van Atten en br. Dijkslag tot kerkvisitatoren.

Ned. Geref. Kerk van Almkerk-Werkendam

Ned. Geref. Kerk van Gorinchem
Het door de raden der kerk op ds P. Kurpershoek, predikant te Assen, uitgebrachte beroep is door hem niet aanvaard.

Commissie Reformatorische Studieavonden

Deze commissie, ontstaan vanuit de Geref. Vrijg., Chr. Geref. en Ned. Geref. Kerken in de regio Den Haag, belegt een aantal studieavonden over geloof en samenleving. De eerstvolgende bijeenkomst is:

donderdag 28 november 1991 drs. H. de Jong, Zeist:

Onderwerp: Joods geloof en christelijk geloof.

Bij de steeds terugkerende vragen rond de verhouding tussen Joden en Christenen komt het altijd weer aan op de voornaamste vraag: „Wat dunkt u van de Christus?” Over de plaats van Jezus Christus tussen jodendom en christendom hoopt ds de Jong uit Zeist te spreken. In het boekje 'Handelingen 7' publiceerde hij preken, die ook aan dit onderwerp raken.

De avond wordt gehouden in het gebouw van de Chr. Geref. Kerk van den Haag-Zuid, Rhijnvis Feithlaan 114, 2533 GG Den Haag te beginnen om 20.00 uur. Info: 070-3997649.

RPF

Op zaterdag 9 november 1991 hoopt de **Marnix van St. Aldegonde Stichting**, het wetenschappelijk studiecentrum van de RPF, een congres te houden ter afsluiting van de gedurende dit jaar gehouden partijdiscussie over een reformatorische visie op maatschappij, staat en overheid. Het thema van dit congres is gelijk aan de titel van de discussienota: *Reformatorische Staatsvisie*.

Plaats: Evangelische Hogeschool, te Amersfoort

Aanvang: 10.00 uur

Het congres staat onder voorzitterschap van RPF-senator **dr. ir. E. Schuurman**.

Sprekers zijn **dr. W.H. Velema** en **mr. A. Rouvoet** (auteur van de nota).

Gedurende de afgelopen maanden is de discussienota in tal van kiesverenigingen (ca. 130) onderwerp van bespreking geweest. Tijdens het congres krijgen de KV-en ruime gelegenheid om op basis van die besprekingen hun inbreng te leveren. Na een voorbereidende ronde in een aantal gespreks-groepen, zullen tijdens het middagprogramma de hoofdlijnen van de discussienota in een forumdiscussie aan de orde worden gesteld.

Het programma ziet er als volgt uit:

10.00 uur Opening door de voorzitter van het Curatorium (**dr. S. Balt**)
10.15 uur Introductie door de congresvoorzitter (**dr. ir. E. Schuurman**)
10.25 uur 'Het hart van de reformatorische politiek', door **dr. W.H. Velema**
10.50 uur 'De uitingen van de reformatorische politiek' door **mr. A. Rouvoet**
11.05 uur KOFFIEPAUZE
11.30 uur Discussie in 6 gespreks-groepen
12.15 uur PAUZE
13.30 uur Zaaldiscussie met forum o.l.v. de congresvoorzitter
Aan het forum nemen naast de beide sprekers deel: **drs. H.A. Godschalk, ir. A. Kadijk** en **drs. J.H. ten Hove**, allen lid van de studiegroep 'Aard en taak van de overheid' van de Marnix Stichting.
15.30 uur Sluiting

Opbouw- en toerustingsdag van de vereniging 'De Christenvrouw'
Deze dag wordt gehouden:

donderdag 14 november 1991 te Gro-

ningen, Het Tehuis, Lutkenieuwstraat 13, 8 min. lopen vanaf hoofdstation, richting Der A-Kerk

Spreker: Drs. R.H. Matzken, Brummen

Onderwerp: 'Het Occulte is dichtbij'

Iedereen is hartelijk welkom. De toegang is vrij. (collecte)

De dag duurt van 10.15 uur tot ca. 14.30 uur.

Koffie aanwezig; s.v.p. zelf lunchpakket meenemen.

Inlichtingen secretariaat: 05921-41675.

Reformatorische Bijbel School

Open avond

Op 22 november 1991 houdt de RBS opnieuw een Open Avond. Een goede gelegenheid om eens kennis te maken met de verschillende opleidingen die de RBS te bieden heeft.

- **NIEUW:** een 4-jarige beroepsopleiding op HBO-niveau voor godsdienstdocent, kerkelijk en missionair werker.
- Een Vormingsjaar: voor bezinning op je christen-zijn in deze wereld.
- Een opleidingsjaar Zending en Evangelisatie: voor mensen die hun beroep willen combineren met werken in zending, evangelisatie of diakonaat.

Onderdelen van het programma zijn:

- introductie van het onderwijsprogramma
- een indruk van het leven op de RBS
- een korte proefles
- een bijdrage van enkele (oud-) studenten
- gelegenheid voor het beantwoorden van vragen

Je bent van harte welkom. Om 19.30 uur begint het programma in het gebouw van de RBS, Krakelingweg 10 te ZEIST. Tel. 03404-24166.

KALENDER

van Ned. Geref. bijeenkomsten van meer dan plaatselijk belang.
Opgave: tel. 05130-20476.

1991

- 2 nov. Centr. Diaconale Conferentie te Wezep
16 Najaarsvergadering SEV te Utrecht

1992

- 4 april Ouderlingenkonferentie Chr. Geref.-Ned. Geref. te Emmeloord
11 april Landelijke Ontmoetingsdag te Barneveld.

Tot ons verdriet is geheel onverwacht overleden, mijn lieve vrouw, onze lieve moeder, schoonmoeder en oma

**MARIA IDA VAN HELDEN – KWAKERNAAK
(MIEP)**

geboren 10 augustus 1931

„Nu geldt Gods belofte dat we mogen binnenkomen om met Hem te rusten”. (Hebreeën 4 : 1).

De Meern: A.J. van Helden
Culemborg: Joke en Kees Versteeg-van Helden
Marian, Wim, Jan, Erik
Ermelo: Jan Ide en Joke van Helden-Versluis
Arnt
Utrecht: Arko en Marja van Helden-Lankhaar
Utrecht: Dingena en Johan Hettema-
van Helden
De Meern: Timon van Helden
Sabine van den Berg
De Meern: Kees van Helden

21 oktober 1991,
Lichtenberglaan 46,
3454 CW De Meern
De begrafenis vond plaats op 26 oktober.

Adviesbureau De Brug is een landelijk werkende instelling voor jeugdhulpverlening, uitgaande van de Christelijke Gereformeerde Vereniging voor Jeugdwelzijn. De Brug stelt zich ten doel ten behoeve van een breed kerkelijk achterland hulp te bieden aan ouders en jongeren bij gezinsproblemen.

Deze hulp omvat o.m.:

- het bemiddelen bij problemen tussen ouders en jongeren;
- het verlenen van hulp aan jongeren met persoonlijke problemen;
- het begeleiden van ouders, die problemen hebben met het opvoeden van jongere, of oudere kinderen;
- het bieden van crisisopvang

Ten behoeve van dit laatste onderdeel zoekt De Brug

OPVANGGEZINNEN

die bereid zijn jongeren vanaf ca. 12 jaar gedurende 3-6 maanden onderdak, rust en veiligheid te bieden. M.n. in de omgeving van Utrecht en Rotterdam is er dringend behoefte aan dergelijke gezinnen.

Reakties kunt u zenden aan: Adviesbureau De Brug, t.n.v. mevrouw J. den Hartog-Kok, Vechtensteinlaan 14, 3555 XS Utrecht.

U kunt mevrouw Den Hartog telefonisch bereiken op maandag en dinsdag tijdens kantooruren; tel.nr.: 030-433422.

In de volle zekerheid van het geloof is in Christus, zijn Verlosser, ontslapen mijn geliefde man, onze lieve vader, groot- en overgrootvader

ARIE 'T HART

in de leeftijd van 78 jaar.

H. 't Hart-Weltevrede
Piet en Ada
Ben
Jaap
Arie Willem
Vincent en Stientje
Johan en Evie
Klein- en achterkleinkinderen

29 oktober 1991
Willem de Zwijgerstraat 28
3143 LR Maassluis

De begrafenis heeft zaterdag 2 november plaatsgehad op de Gemeentelijke Begraafplaats te Maassluis.

Het

FILIPPUS DAGBOEK 1992

gereformeerd
traktaat-
genootschap

is verschenen. Opnieuw een goed verzorgde uitgave in een handzaam formaat met een duidelijk lettertype.

Prijs: f 11.50, excl. verzendkosten.

Wacht niet te lang met uw bestelling. Vorig jaar was het Dagboek voor 1991 binnen enkele weken uitverkocht.

Vraag tevens de catalogus van Filippus 1991/1992 aan. Deze wordt u gratis gezonden.

Besteladres:
Postbus 3052
6802 DB Arnhem
Telefoon 085-514340

Drs. J.M. Batteau (GKV) en drs. O. Mooiweer (GKN)
in de 4e brochure van de vereniging
Schrift & Getuigenis over:

HET GEZAG VAN DE BIJBEL

en

PARELS VAN DE BELIJDENIS

f 3,- giro 1599800/01803-13281